

01

02

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

04

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

12

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

15

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

18

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

22

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ / ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

23

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ / ΑΛΛΟΙΩΣΗ

26

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ/ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

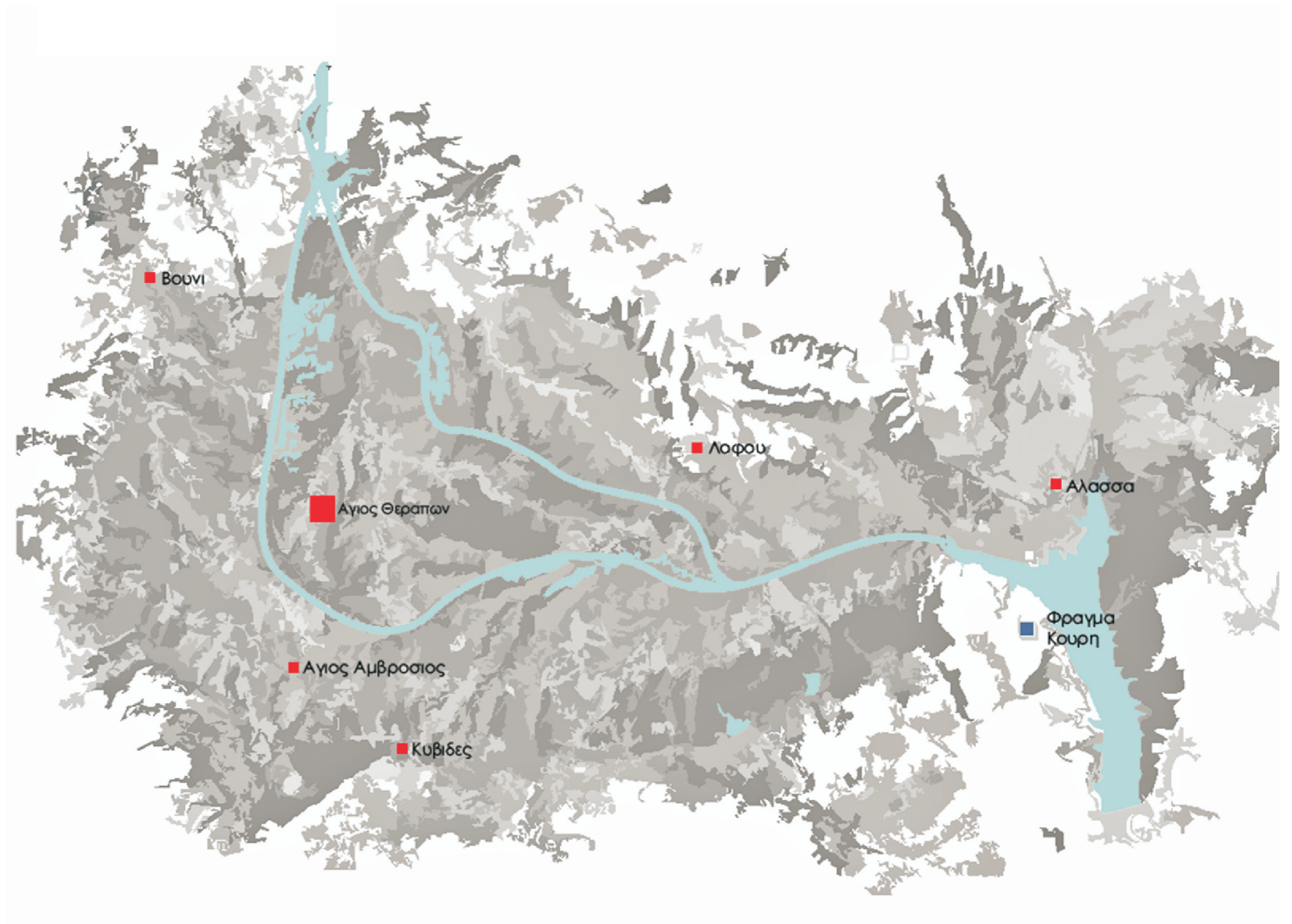
Ένα χωριό γραφικό, χωροθετημένο στην οροσειρά του Τροόδους, είναι ο Άγιος Θεράπων, σε υψόμετρο περίπου 640 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα χωριά των κρασοχωριών στην επαρχία Λεμεσού και είναι χτισμένο στην ανατολική όχθη της κοιλάδας του Κρυού, στα βορειοανατολικά της Πάχνας. Πρόκειται για ένα ημιορεινό αγροτικό οικισμό, σχετικά μικρό σε μέγεθος, και ίσως γι' αυτό το λόγο είναι κάπως απομονωμένο σε θέματα συγκοινωνίας. Λόγω της τοποθεσίας του οικισμού - δεν βρίσκεται πάνω σε κύριο δρόμο- η πρόσβαση επιτυγχάνεται τόσο στο νότιο με τον κύριο δρόμο Ερήμης-Κυβίδων-Μαλλιάς όσο και στα βόρεια και ανατολικά με τα γειτονικά χωριά (Άγιος Αμβρόσιος, Λόφου, Αλασσα, Βουνί, Κυβίδες). Το φράγμα του Κούρη, που απέχει 6 – 7 χιλιόμετρα από το κέντρο του χωριού βοήθησε στην ανάπτυξη της καλλιέργειας των χωραφιών των κατοίκων, με αποτέλεσμα τα όρια του χωριού, να επεκτείνονται προς εκείνη την περιοχή. Η ιστορία του Αγίου Θεράποντα ξεκινά προ αιώνων, ίσως από τη βυζαντινή περίοδο και σύμφωνα με την παράδοση πήρε το όνομά του από τον Άγιο Θεράποντα, ο οποίος ασκήτεψε στο χώρο όπου σήμερα βρίσκεται το αγίασμα και η φερώνυμη εκκλησία.

Στόχος της εργασίας είναι ο εντοπισμός και η μελέτη του μορφολογικού χαρακτήρα, της φυσιογνωμίας και της ιδιαιτερότητας του οικισμού. Πώς αυτή εξελίχθηκε στην πάροδο του χρόνου, αρχίζοντας από το 1900 όπου δημιουργήθηκαν οι βασικές ανάγκες επιβίωσης των κατοίκων μέχρι σήμερα όπου η διατήρηση του αυθεντικού χαρακτήρα του Αγίου Θεράποντα αλλά και των περισσότερων χωριών υπόκειται σε κρίση.

Η σύσταση του εδάφους και οι κλιματολογικές συνθήκες, με μέση βροχόπτωση 600 χιλιοστόμετρα, συνέτειναν στην καλλιέργεια της γης από τους κατοίκους ως κύρια απασχόλησή τους. Η καλλιέργεια εσπεριδοειδών, οπωροφόρων και λαχανικών βρισκόταν σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με αυτήν των αμπελιών αφού το σχετικά αβαθές ασβεστούχο έδαφος της περιοχής και οι μάργες, ευνοούσαν την αμπελοκαλλιέργεια. Η παραγωγή οίνου και ζιβανίας αποτελούσε την κύρια απασχόληση των κατοίκων και σημαντική πηγή εισοδήματος για τους αμπελουργούς. Η ντόπια παραγωγή κρασιού και η εξαγωγή του στην υπόλοιπη χώρα, χαρακτηρίζει το χωριό, πράγμα που καθιστά τους κάτοικους περήφανους για τον τόπο τους.

Ο πληθυσμός του οικισμού γύρω στο 1880 κυμαινόταν στους 200 με 300 μόνιμους κατοίκους ενώ παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση γύρω στο 1950 (530 μόνιμοι κάτοικοι). Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε σε όλη τη χώρα αφού πολλοί κάτοικοι πόλεων μετακινούνταν στα χωριά λόγω της γεωκτηνοτροφίας που ήταν και η κύρια πηγή εσόδων στις οικογένειες εκείνη την εποχή. Σήμερα δυστυχώς, λόγω απουσίας εξωγεωργικών πηγών απασχόλησης και τη μηχανοποίηση της γεωργίας, περιορίζονται γύρω στους 150. Επιπλέον, οι οικογένειες ήταν πολυμελείς, γύρω στα 8 -10 παιδιά η κάθε μια.

Κεντρικός πυρήνας ήταν η παλιά βρύση -η λεγόμενη «Χαβούζα» βορειοανατολικά του χωριού- η οποία αποτελούσε πόλο έλξης για τους κατοίκους, το 1900 περίπου. Με την πάροδο των χρόνων, ο πυρήνας του χωριού μετατοπίστηκε προς την εκκλησία, όπου κατασκευάστηκε μια νέα «Χαβούζα» στα νοτιοδυτικά του χωριού, για την καλύτερη εξυπηρέτηση των κατοίκων.

Λόγω των συνεχόμενων κατακτητών της Κύπρου, είναι φυσικό επόμενο, οι κάτοικοι να νιώθουν ανασφάλεια, γεγονός που έχει άμεση επίδραση στην κοινωνική ζωή του οικισμού. Έτσι, οι θρησκευτικές γιορτές και εκδηλώσεις ήταν εξαιρετικής σημασίας για την κοινωνικοποίηση των αγροτών, με την εκκλησία να διαδραματίζει όχι μόνο θρησκευτικό ρόλο αλλά και κοινωνικό και πολιτιστικό. Οι αγρότες παρευρίσκονταν σε όλα τα κοινοτικά γεγονότα όπως γάμοι, βαφτίσια, πανηγύρια για να έχουν αυτήν την επικοινωνία με τους συγχωριανούς τους. Αυτή η διαπίστωση οδήγησε το Κοινοτικό Συμβούλιο Αγίου Θεράποντα, στη δημιουργία νέων έργων -την τελευταία δεκαετία- με στόχο την περαιτέρω κοινωνικοποίηση των κατοίκων.

Η εκκλησία του χωριού, «Άγιος Θεράπων», βρίσκεται στο κέντρο του οικισμού και η οικοδόμησή της άρχισε το 1818 και ολοκληρώθηκε το 1880. Αξιόλογο είναι το ξυλόγλυπτο τέμπλο στο εσωτερικό του ναού, το οποίο είναι έναν από τα τρία που φιλοτεχνήθηκαν στην Κύπρο από το γλύπτη Γιαβόπουλο. Στις πλαγιές του χωριού, φιλοξενούνται ακόμη έξι ξωκλήσια και μια παλιοσημερολογήτικη εκκλησία, τα οποία λειτουργούν περιστασιακά. Αυτά είναι του Αγίου Θεραπων, του Αγίου Γεωργίου, των Αγίων Θεοδώρων και Μυροφόρων, της Αγίας Παρασκευής, της Παναγίας της Χρυσοσπηλιώτισσας και των και των Αγίων Σαράντα Μαρτύρων.

Γενικά, η δημιουργία κοινόχρηστων χώρων και κτιρίων ήταν περιορισμένη τόσο στον Άγιο Θεράποντα, όσο και στα γειτονικά χωριά. Παρ' όλ αυτά, στον αρχικό πυρήνα και πιο συγκεκριμένα κατά μήκος του δρόμου που καταλήγει στην παλαιότερη εκκλησία του χωριού, άρχισε οικοδομική ανάπτυξη. Στο δρόμο αυτό, παρατηρούνται κάποιοι χώροι δημόσιας χρήσης, οι οποίοι περιορίζονταν στην παραγωγή τοπικών προϊόντων, όπως ο αλευρόμυλος, τα καζάνια, το ελαιοτριβείο, ενώ το σχολείο και το μπακάλικο βρίσκονταν σε παράλληλα δρομάκια. Χώροι με ιδιαίτερη οικονομική σημασία που είχαν συμβάλει στην ανάπτυξη και οικονομική πρόοδο του χωριού. Αρχικά, το σχολείο βρισκόταν στην αυλή της εκκλησίας -σήμερα στεγάζονται οι τουαλέτες της εκκλησίας- ενώ μεταγενέστερα οικοδομήθηκε ένα νέο, στον 'εμπορικό' δρόμο, όπου υπήρχαν κι άλλες δημόσιες χρήσεις, όπως προαναφέρθηκε. Μετά από μερικά χρόνια λειτουργίας του, εγκαταλείφθηκε και ανεγέρθηκε ένα νέο δίπλα από αυτό, το οποίο όμως γκρεμίστηκε και ξανακτίστηκε. Δυστυχώς, λόγω του προβλήματος της αστυφιλίας και του μειωμένου αριθμού μαθητών είναι εκτός λειτουργίας ενώ η αυλή του χρησιμοποιείται περιστασιακά για ορισμένες εκδηλώσεις.

Ο κύριος δρόμος του χωριού μετατοπίστηκε προς την νέα Χαβούζα, όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο "πυρήνες χωριού", και σ' αυτόν χωροθετούνταν άλλες δημόσιες χρήσεις, όπως κουρείο, σφαγείο, εκκλησία του Αγίου Θεράποντα, μπακάλικο, συνεργατική και επτά καφενεία, γεγονός που φανερώνει μια εύπορη και εξωστρεφή κοινωνία. Σήμερα σε αυτόν, χωροθετούνται μόνο δύο λόγω της σημαντικής μείωσης του πληθυσμού της κοινότητας όπως προαναφέρθηκε.

1. Εκκλησία Αγίου Θεράποντα
2. Νέα Χαβούζα
3. Αθλητικός σύλλογος ΑΧΙΛΛΕΑ
τώρα μπακάλικο
4. Καφενεία
5. Συνεργατική
6. Παλιός αλευρόμυλος
7. Παλιά Χαβούζα
8. Καζάνια
9. Ελαιόμυλος
10. Σφαγείο
και δημόσιες τουαλέτες
11. Εκκλησία Αγίας Παρασκευής
12. Παλιό Μπακάλικο
13. Παλιός Ελαιόμυλος
τώρα δημόσιες τουαλέτες

Ο κύριος δρόμος του χωριού μετατοπίστηκε προς την νέα χαβούζα, όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο “πυρήνες χωριού”, και σ’ αυτόν χωροθετούνταν άλλες δημόσιες χρήσεις, όπως κουρείο, σφαγείο, εκκλησία του άγιου θεράποντα, μπακάλικο, συνεργατική και επτά καφενεία, γεγονός που φανερώνει μια εύπορη και εξωστρεφή κοινωνία. Σήμερα σε αυτόν χωροθετούνται μόνο δύο λόγω της σημαντικής μείωσης του πληθυσμού της κοινότητας όπως προαναφέρθηκε.

Από τον πρώτο πυρήνα ξεκίνησε η οικοδομική ανάπτυξη κατά μήκος του δρόμου που καταλήγει στην παλαιότερη εκκλησία του χωριού, εν ονόματι «Άγιος Θεράπωντας». Χώροι με ιδιαίτερη οικονομική σημασία που είχαν συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη και οικονομική πρόοδο του χωριού. Αρχικά το σχολείο βρισκόταν στην αυλή της εκκλησίας, όπου σήμερα στεγάζονται οι τουαλέτες της εκκλησίας. Στη συνέχεια οικοδομήθηκε ένα νέο εκτός του πυρήνα του χωριού, το οποίο γκρεμίστηκε και ξανακτίστηκε, όμως λόγω του προβλήματος της αστυφιλίας και του μειωμένου αριθμού μαθητών είναι εκτός λειτουργίας.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΔΡΟΜΩΝ

ΒΟΥΣΑΛΟΣΤΡΩΜΕΝΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΤΣΙΜΕΝΟΣΤΡΩΜΕΝΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΜΟΣ

Αντίθετα, υπάρχουν και κάποιοι άλλοι, σχετικά ευθύγραμμοι – πάντοτε ανάλογα με τη μορφολογία του εδάφους την οποία και ακολουθούν (αναπτύγματα 2,3). Επίσης, συναντώνται μεμονωμένα μονοπάτια, τα οποία καταλήγουν σε πλάτωμα-αδιέξοδο, με κοινή χρήση από τους γύρω κατοίκους.

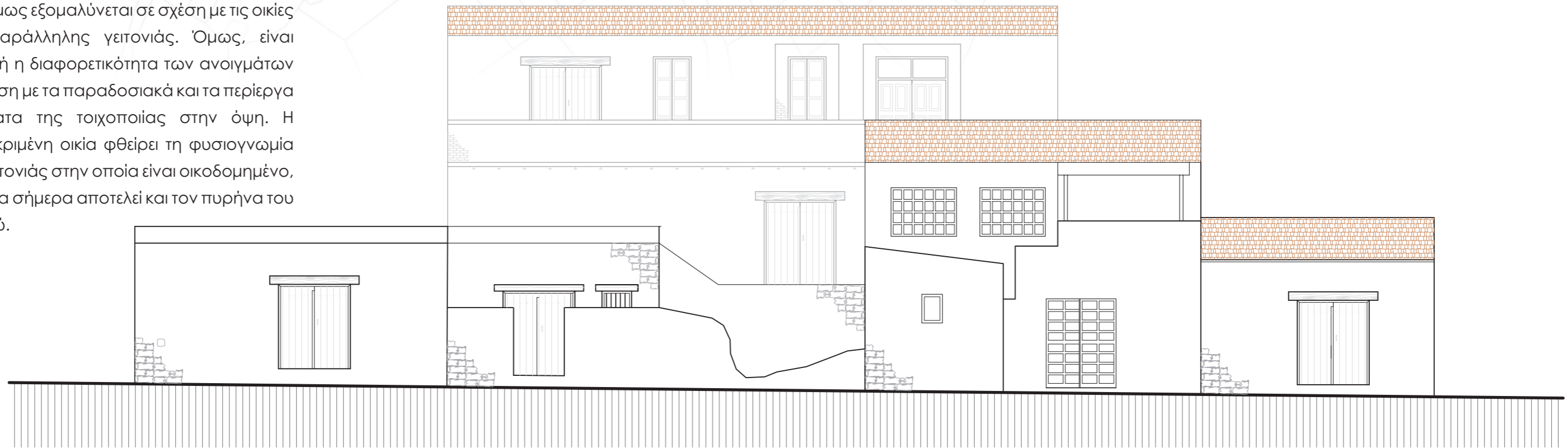
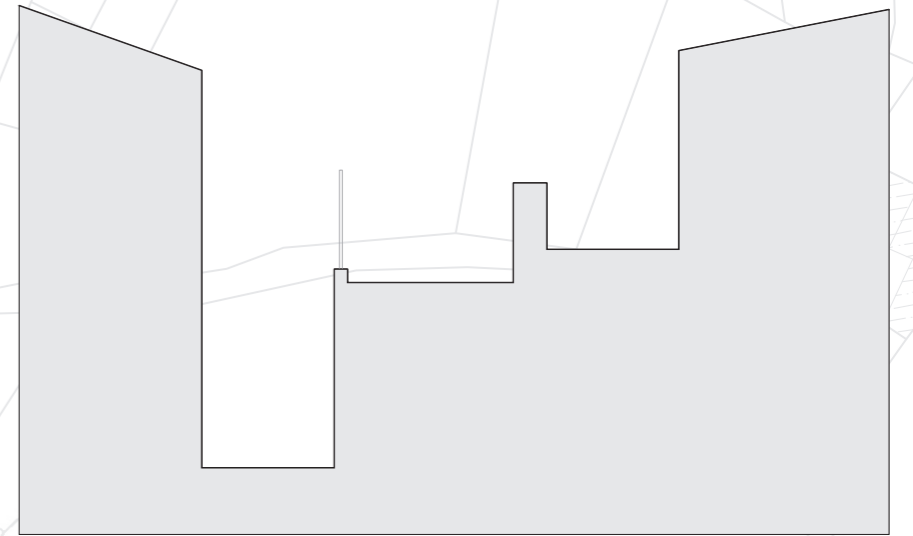
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλούν οι σχέσεις πλάτος δρόμου – ύψος οικιών (τομή αναπτύγματος 1,2). Παρατηρείται ότι πιο στενοί δρόμοι περιβάλλονται συνήθως από πιο χαμηλές οικίες ενώ σε πιο πλατιούς συναντώνται ακόμη και διώροφα σπίτια. Επιπλέον, βάση συγκεκριμένων αποτυπώσεων αναπτυγμάτων δρόμων που έγιναν στην παλιά και νέα γειτονιά, και σ' αυτήν πάνω από την εκκλησία, φαίνεται πως η οικία χωροθετείται στο μεγαλύτερο υψόμετρο του οικοπέδου. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται μια πιο αμφιθεατρική θέα του χωριού.

Στο ανάπτυγμα δρόμου της παλιάς γειτονιάς, λόγω της σχετικά μεγάλης κλίσης του δρόμου της τάξεως του 6%, υπάρχει μια κλιμακωτή ανάπτυξη των οικιών λόγω του ίδιου ύψους τους. Οι όψεις δύο οικιών από αυτόν το δρόμο αποτελούν το ανώι, με το κατώι να βρίσκεται στο επίπεδο του παράλληλου δρόμου. Έτσι, στην όψη από το δρόμο του αναπτύγματος, παρατηρούνται ανοίγματα στο επίπεδο του δρόμου. Η στέγαση σε αυτές τις οικίες γίνεται με δώμα ενώ στον ίδιο δρόμο υπάρχει μια οικία στεγασμένη με δίκλινη στέγη. Στο τέρμα του αναπτύγματος βρίσκεται ο χώρος παρασκευής ζιβανίας και κρασιού, δηλαδή τα καζάνια που όπως έχει αναφερθεί ήταν μια από τις βασικές ασχολίες των κατοίκων του Άγιου Θεράποντα. Ο δρόμος αυτός οδηγεί εκτός χωριού αφού βρίσκεται στις παρυφές του.

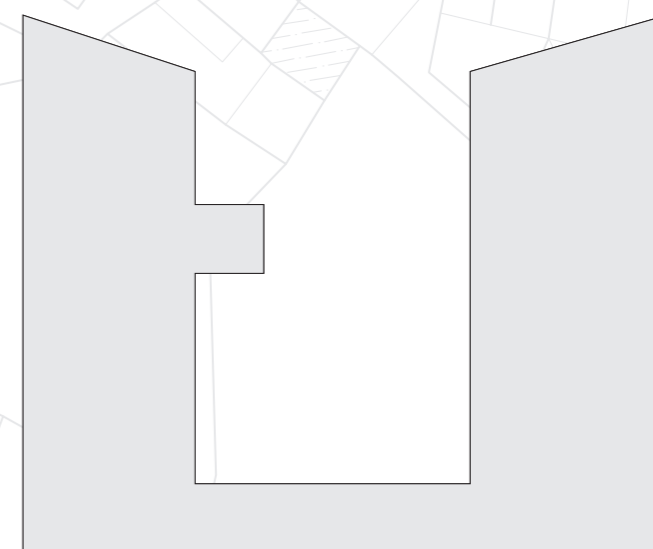
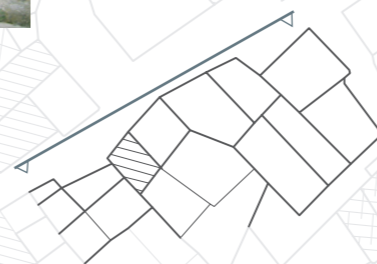

Στο ανάπτυγμα της γειτονιάς πάνω από την εκκλησία ο δρόμος είναι σχεδόν ευθύγραμμος και παρατηρούνται οικίες μονώροφες η στέγαση των οποίων επιτυγχανόταν με δώμα ενώ τώρα λόγω της υποχώρησής του στις περισσότερες οικίες, η οροφή είναι καλυμμένη με τσιγκούς. Η οικία της Αννούς, σήμερα είναι καλυμμένη με τσιγκούς αλλά διατηρεί όλα τα στρώματα της παραδοσιακής κατασκευής δώματος. Σύμφωνα με τους ιδιοκτήτες, ο λόγος είναι ότι το χώμα της οροφής αραιώσε και με τις βροχές έμπαζε λάσπη στο εσωτερικό της οικίας. Ο παράλληλος αυτός δρόμος, έχει έντονη υψομετρική διαφορά σε σχέση με τον άλλο δρόμο, γι' αυτό άλλωστε το κενό που είναι εμφανές στο ανάπτυγμα, συμπληρώνεται από μια διώροφη οικία της πίσω, παράλληλης γειτονιάς. Επίσης παρατηρείται υποχώρηση των όψεων σε σχέση με το δρόμο και τις διαφορετικές κλίσεις τους. Υπάρχει πρόσφατη προσθήκη οικίας, η οποία αντιπαραβάλλεται με τις παραδοσιακές. Η ανέγερση διακρίνεται από τη διαφορά ύψους με τα γειτνιάζοντα σπίτια, που όμως εξομαλύνεται σε σχέση με τις οικίες της παράλληλης γειτονιάς. Όμως, είναι εμφανή η διαφορετικότητα των ανοιγμάτων σε σχέση με τα παραδοσιακά και τα περίεργα κοψίματα της τοιχοποιίας στην όψη. Η συγκεκριμένη οικία φθείρει τη φυσιογνωμία της γειτονιάς στην οποία είναι οικοδομημένο, η οποία σήμερα αποτελεί και τον πυρήνα του χωριού.

Στο τρίτο ανάπτυγμα ο δρόμος βρίσκεται υπό διάφορες κλίσεις άλλοτε μεγαλύτερες, κι άλλοτε μικρότερες, χωρίς να ξεπερνά την κλίση του δρόμου των αναπτυγμάτων που μελετήθηκαν πιο πάνω. Παρατηρείται χρήση διαφορετικού υλικού στις όψεις των οικιών δηλαδή επίχρισμα από σοβά και μπογιά. Η ανέγερση των οικιών έγινε σε διαφορετικές εποχές και είναι κατά πλειοψηφία διώροφες. Αρχίζοντας από το 1900, οικοδομήθηκαν μονώροφα σπίτια σχετικά μικρά σε πλάτος και με τα παραδοσιακά ανοίγματα του χωριού. Μεταγενέστερα, επί Αγγλοκρατίας, κτίστηκαν κάποια άλλα με μπαλκόνια και με το χαρακτηριστικό συμπαγές κόκκινο τουβλάκι της εποχής. Υπάρχουν χαρακτηριστικά τα οποία δεν συναντώνται στο υπόλοιπο χωριό όπως η ξύλινη πέργολα, μεταλλικά παραθυρόφυλλα και άλλα στοιχεία προσθήκης όπως γυάλινη τζαμαρία.

Στο χωριό συναντούνται μερικά πλατώματα, που αποτελούν απλή διαπλάτυνση δρόμου. Αυτά δημιουργήθηκαν και δεν είναι αποτέλεσμα συνειδητού σχεδιασμού του ελεύθερου χώρου του οικισμού. Τα περισσότερα από αυτά δεν μπορούν να έχουν κάποια χρήση λόγω της στενότητάς τους. Όμως, δημιουργούνται κι άλλα σε κομβικά σημεία όπου υπάρχουν δημόσιες χρήσεις – στη «Χαβούζα»- αλλά και σε αδιέξοδα που αυτά αποκτούν μια πιο ιδιωτική χρήση από τις γύρω οικογένειες. Εκτός του πυρήνα του χωριού, δημιουργείται πλάτωμα στην αυλή του σχολείου όπου οι κάτοικοι οργανώνουν εκδηλώσεις.

Μοναδική περίπτωση αποτελεί μια στοά, πάνω από την οποία εδραζόταν παλαιότερα το κουρείο του χωριού. Η στοά αρχίζει και τελειώνει με καμάρα ενώ το ταβάνι εσωτερικά ήταν κατασκευασμένο από σανίδια. Το πέρασμά της καταλήγει σε αδιέξοδο με πλάτωμα το οποίο και πάλι φιλοξενεί κοινές δραστηριότητες από τις γύρω οικίες.

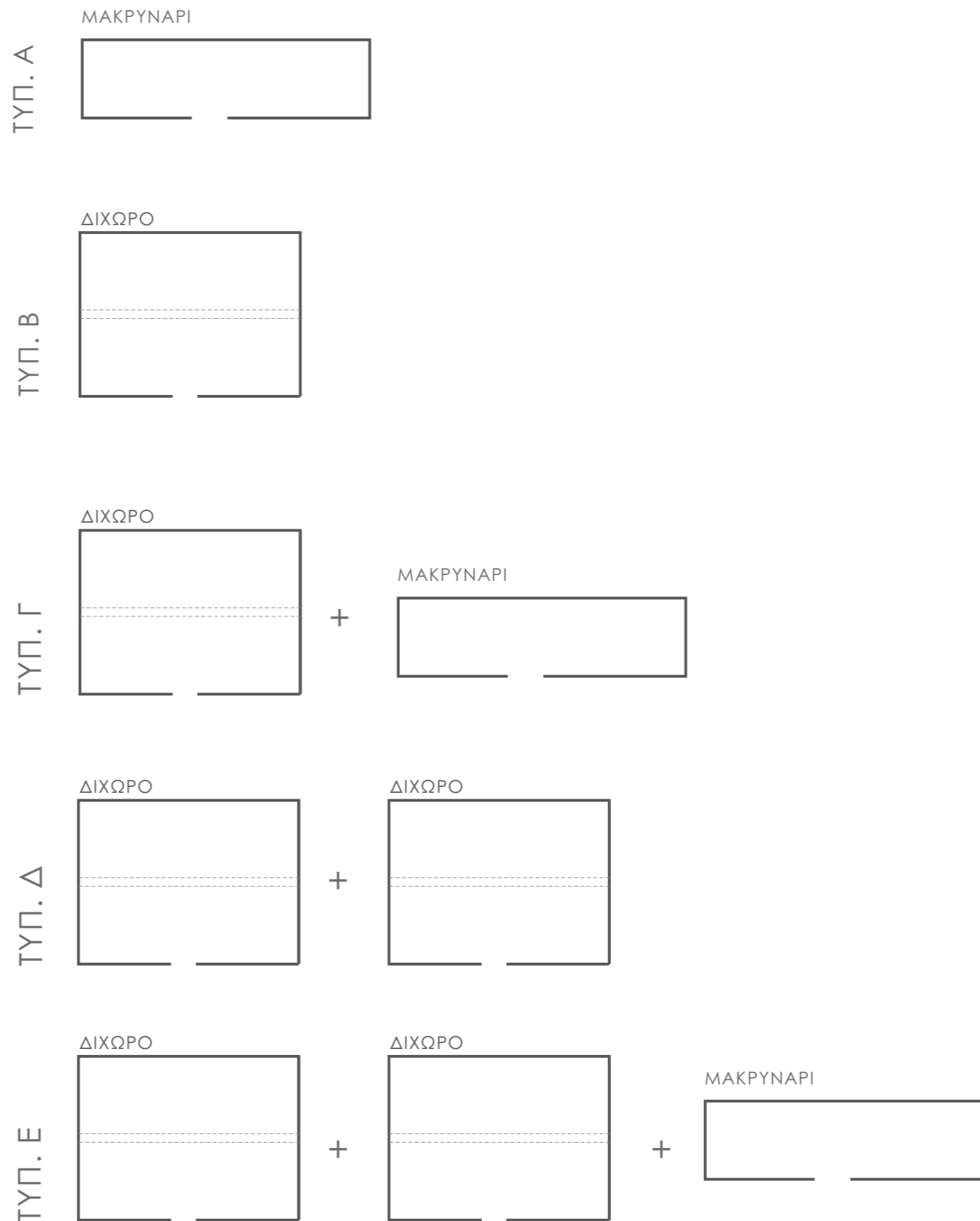

Η γεωμορφολογία του Αγίου Θεράποντα, ως ημιορεινός οικισμός, παρουσιάζει μεγάλες υψομετρικές διαφορές. Έτσι, υπάρχει μεγάλη δυσκολία στη δημιουργία επίπεδης επιφάνειας στις αυλές των σπιτιών. Οι κλιματολογικές συνθήκες ενός ορεινού χωριού, δεν επέτρεπαν τη χρήση ηλιακού για αποφυγή σκίασης στα αρχικά στάδια ανάπτυξης του οικισμού. Σε μεταγενέστερες οικοδομές υπάρχουν τέτοια στοιχεία, όπως και μπαλκόνια κατασκευασμένα ως πρόβολοι.

Τα κτίσματα διαχωρίστηκαν σε τρεις τυπολογίες της κυπριακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Η πρώτη αφορά το σχήμα και μέγεθος του όγκου της οικίας. Ο πρώτος τύπος, οποίος είναι και ο πιο απλός και συνήθης του κυπριακού σπιτιού, είναι το πλατυμέτωπο μακρυνάρι (τυπ. Α). Όλες οι βασικές ανάγκες της οικογένειας, τόσο σε χρήσεις όσο και σε υλικά αγαθά περικλείονταν σε αυτόν τον χώρο που συνήθως δεν ξεπερνούσε τα 4μ. και 10μ. σε πλάτος και σε μήκος αντίστοιχα. Ένας μεγαλύτερος χώρος, είναι το δίχωρο (τυπ. Β) με τη ξυλονευκά ή την καμάρα να διαχωρίζει και να στηρίζει τη στέγη. Αυτοί οι δύο τύποι, αποτελούν τους βασικούς όγκους κατασκευής μιας παραδοσιακής κατοικίας, και με το συνδυασμό τους, δημιουργούνται διαφορετικοί όγκοι κατοίκησης. Για παράδειγμα, κοινοί συνδυασμοί είναι αυτός με ένα δίχωρο και ένα μακρυνάρι (τυπ. Γ) ενώ ένας άλλος είναι αυτός με δύο δίχωρα (τυπ. Δ). Σε περιπτώσεις συναντώνται και δύο δίχωρα και ένα μακρυνάρι (τυπ. Ε).

Στη συνέχεια, δημιουργήθηκε μια δεύτερη κατηγορία βάση του τρόπου διάταξης των επιμέρους χώρων γύρω από την αυλή. Οι περιπτώσεις που συναντώνται στον Άγιο Θεράποντα είναι τρεις. Συχνότερο παράδειγμα είναι η τοποθέτηση στο πίσω μέρος της αυλής κατά μήκος της μιας πλευράς του τεμαχίου (i). Άλλη περίπτωση, είναι η τοποθέτησή τους κάθετα ο ένας όγκος στον άλλο, σχηματίζοντας 'Γ' (ii) και ο σχηματισμός 'Π' (iii) με την αυλή ως κεντρικό σημείο.

Σημαντική είναι, η αναγνώριση της τοποθέτησης του όγκου στο τεμάχιο βάσει της πρόσβασης από το δρόμο. Η πιο κοινή αντιμετώπιση της χωροθέτησης, είναι η είσοδος να επιτυγχάνεται διαμέσου της αυλής, με την κατοικία να βρίσκεται στο πίσω μέρος του τεμαχίου (τυπ. 1). Επιπλέον, σε μερικές περιπτώσεις, η φυσική πρόσβαση από το δρόμο γίνεται κατευθείαν στην κατοικία, διατηρώντας την αυστηρότητα στις όψεις, με την αυλή να εκτείνεται στο πίσω μέρος του τεμαχίου (τυπ. 2). Πιο σπάνια η είσοδος στο τεμάχιο γίνεται διαμέσου του ηλιακού και καταλήγει στην κατοικία (τυπ. 3)

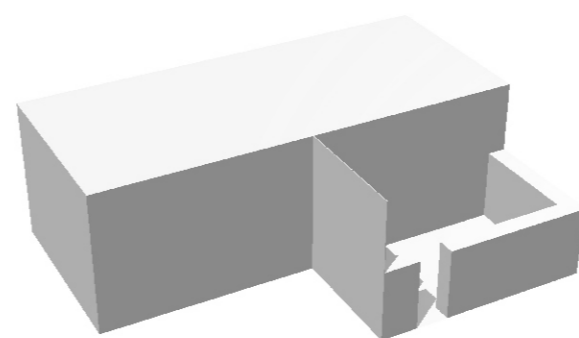
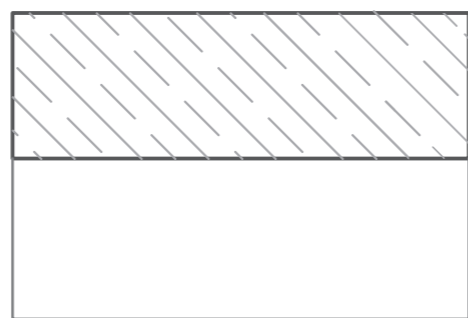

Αντιπροσωπευτικά παραδείγματα με το συνδυασμό των διάφορων τυπολογιών εξηγούνται με μερική ανάλυση των στοιχείων αποτύπωσης. Πρώτο παράδειγμα είναι αυτό της κατοικίας της Αννούς, η οποία βρίσκεται κοντά στο νεότερο πυρήνα του χωριού. Ανήκει στην κατηγορία Δ, i, 1, δηλαδή δύο δίκωρα, στο ένα εκ των οποίων η υπάρχει ξυλονευκά που διαχωρίζει και στηρίζει το δώμα. Το δωμάτιο αυτό, ήταν χώρος ύπνου και καθημερινό. Το άλλο δίκωρο, στο οποίο υπάρχει μια τσιμιδιά, είχε χρήση κουζίνας και αποθηκευτικού χώρου. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της οικίας είναι τα σανιδωτά κουφώματα στο εσωτερικό τα οποία έφεραν διάκοσμο περιμετρικά στην κάσα τους.

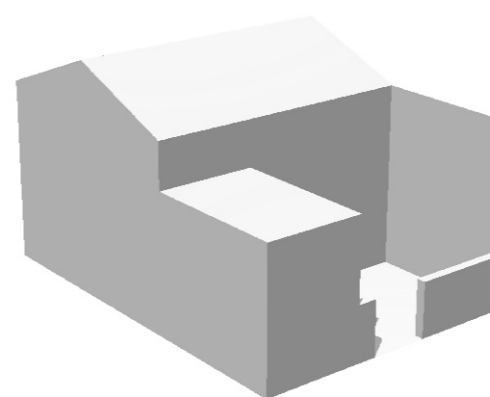
Άλλο παράδειγμα του τύπου α, ii, 1 είναι η οικία του Στασή. Το δίκωρο αυτό χωρίζεται με διπλομούρελλη καμάρα, ενώ η στέγη του είναι δικλινής. Η κατοικία του Αβραάμ ανήκει στον τύπο ε, iii, 2. Παρατηρείται ένας ηλιακός στο ισόγειο από όπου γίνεται η πρόσβαση στα κάτω δωμάτια, τα οποία επικοινωνούν μεταξύ τους, και στηρίζονται με καμάρες- δύο σε σειρά και μία άλλη κάθετη σε αυτές. Η κατοικία του Φύτου ανήκει στην κατηγορία γ, i, 2. Στο ανώι υπάρχουν δύο δωμάτια, το ένα εκ των οποίων έχει καμάρα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο κατώι αυτού του σπιτιού υπάρχουν δύο βότες, αξιόλογο στοιχείο του χωριού 'Άγιου Θεράποντα' και θα αναλυθεί περαιτέρω στη συνέχεια της μελέτης.

ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΘΙΣΗΣ ΟΓΚΟΥ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΛΗ

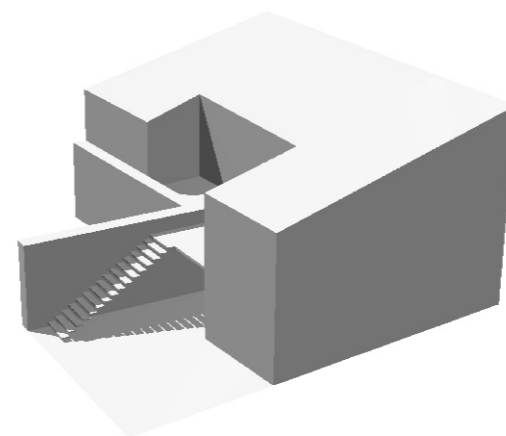
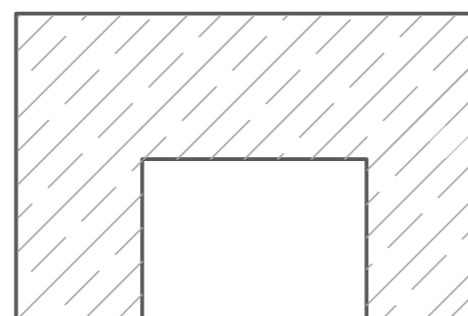
ΤΥΠ. I

ΤΥΠ. II

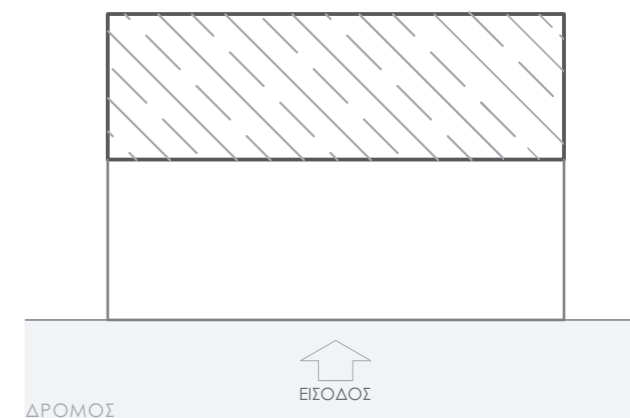

ΤΥΠ. III

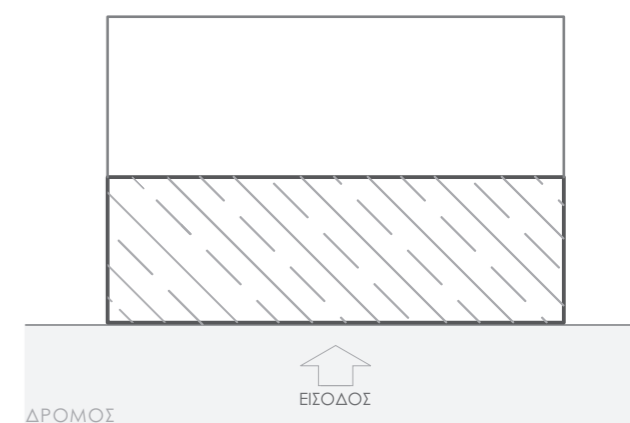

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΔΡΟΜΟ

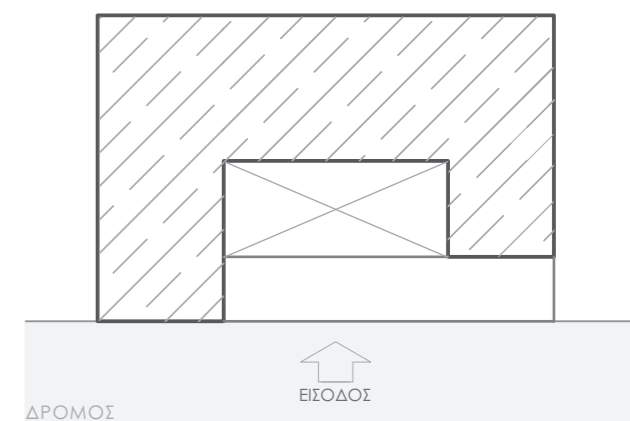
ΤΥΠ. 1

ΤΥΠ. 2

ΤΥΠ. 3

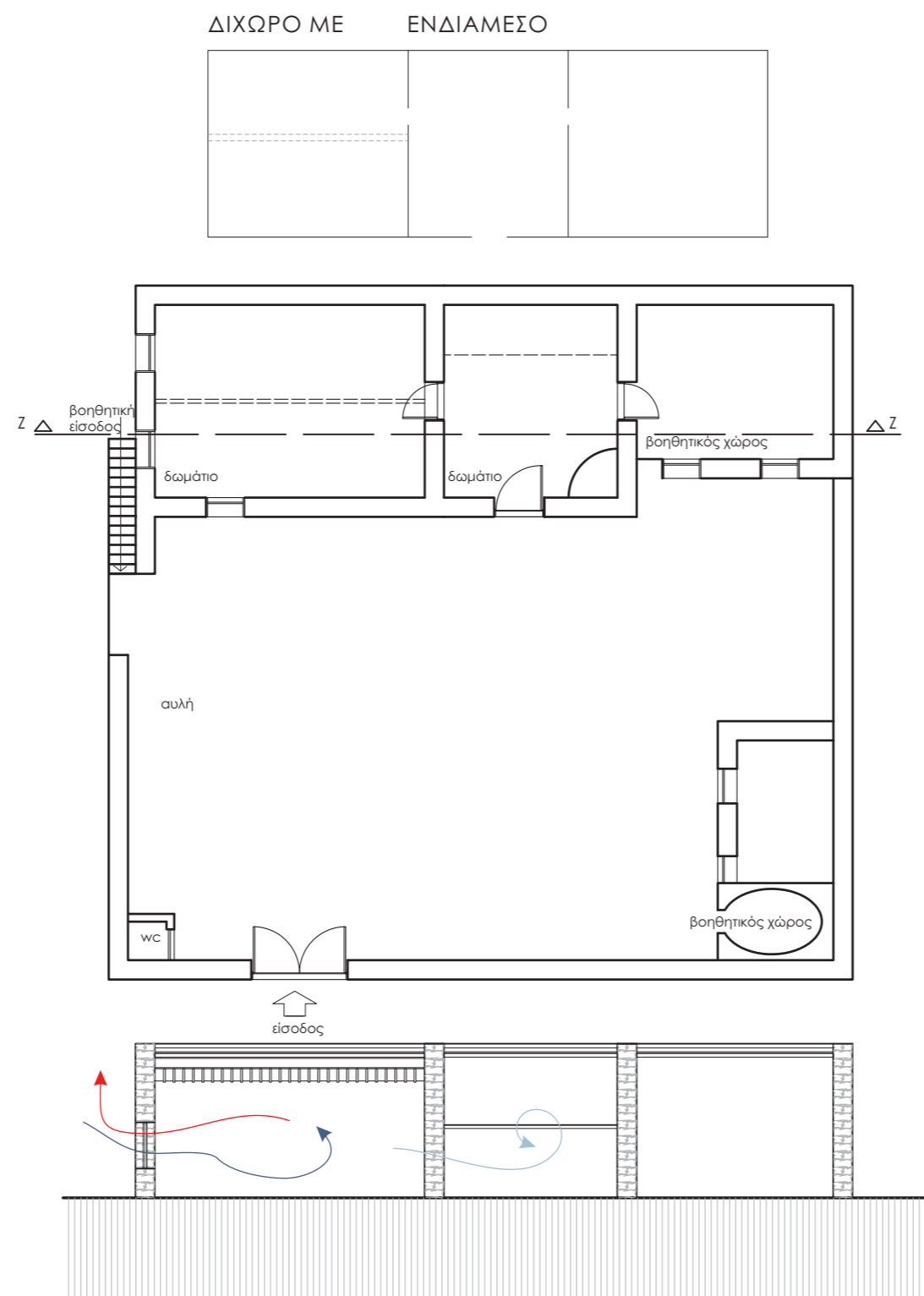

Ένα άλλο ιδιαίτερο παράδειγμα κτιρίου, είναι η οικία του Ροκλή, η οποία είναι πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τις υπόλοιπες του χωριού. Αποτελείται από τρεις χώρους, οι οποίοι επικοινωνούν εσωτερικά μεταξύ τους, μέσω ενός κεντρικού ενδιάμεσου χώρου, απ' όπου γίνεται και η είσοδος. Η αυλή περιλαμβάνει κάποιους κλειστούς βοηθητικούς χώρους, που είχαν χρήση στάβλου για τα ζώα, ενώ υπήρχε ένας φούρνος και μια τουαλέτα που όπως φαίνεται αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη. Λόγω της μεγάλης κλίσης του επικείμενου δρόμου, υπάρχει υψομετρική διαφορά της εισόδου με την πλάγια όψη. Στο κάτω μέρος της οικίας υπάρχει βότα, η πρόσβαση της οποίας γίνεται από το χαμηλότερο επίπεδο του δρόμου.

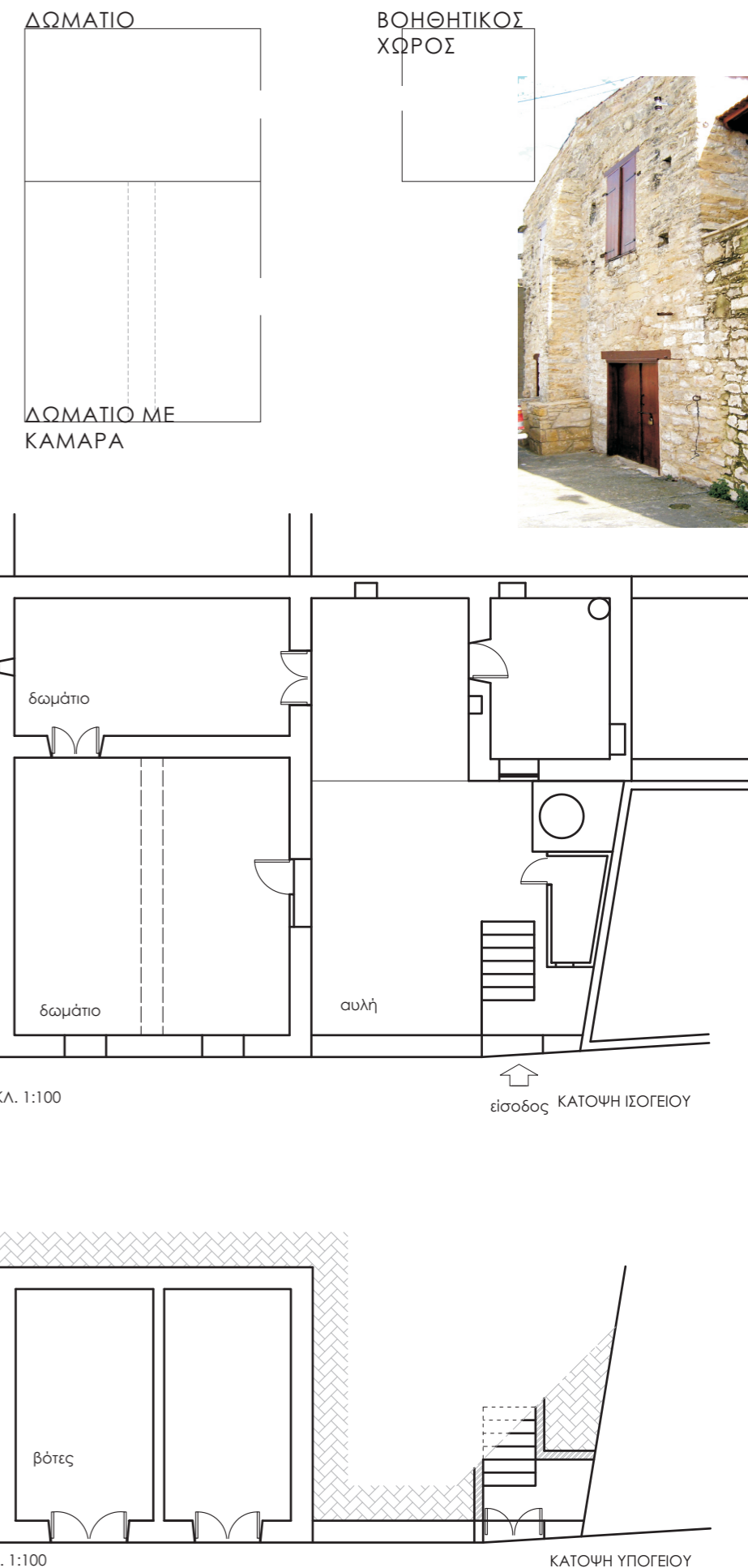
Στην περίοδο της Αγγλοκρατίας ανεγέρθηκαν διώροφα σπίτια από πιο ευκατάστατες οικογένειες, κατά μήκος του κύριου δρόμου του χωριού. Στις όψεις τους παρουσιάζονται διαφορετικά μορφολογικά στοιχεία, τα οποία εντάσσονται κι αυτά στην παράδοση του χωριού.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ Α: Κατοικία Ροκλή
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ Β: Κατοικία Φυτού
(διώροφη κατοικία με βοτες)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ Α

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ Β

Όλα τα κρασοχώρια βρίσκονται σε ασβεστούχα εδάφη, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, που χαρακτηρίζονται από άφθονο ανθρακικό ασβέστιο. Η περιβάλλουσα περιοχή των κρασοχωρίων, έχει ποικίλα ιζηματογενή πετρώματα: κρητίδες, μάργες, μαργαϊκές κρητίδες σχηματισμού της Πάχνας. Αυτή η τοπική πέτρα αποτελούσε κύριο δομικό υλικό τόσο για τη οικοδόμηση κτιρίων όσο και για την κατασκευή δρόμων. Επιπλέον, μερικοί δρόμοι και μονοπάτια κατασκευάζονταν και από πέτρες του ποταμού.

Η τοιχοποιία είναι σχεδόν κατά κανόνα κατασκευασμένη από ελαφρά λαξευμένο ή εντελώς ακανόνιστο λίθο. Ως κονίαμα χρησιμοποιούσαν αχυροπηλό και γινόταν συχνή χρήση ραμμάτων, δηλαδή ευθυγράμμιση των λίθων, και προέκυπταν από τον τρόπο κατασκευής του κτίσματος. Αυτό είχε σκοπό την οπτική ισορρόπηση του τοίχου με αποτέλεσμα να προσδίδει ασφάλεια στον επισκέπτη ή κάτοικο. Οι τοίχοι κατασκευάζονταν διπλοί όπως γινόταν σε όλους τους οικισμούς της εποχής με πάχος 50 εκ. Αυτό είχε σκοπό τη στήριξη της τοιχοποιίας και ευνοούσε ενεργειακά τον εσωτερικό χώρο. Στον Άγιο Θεράποντα δεν γινόταν χρήση επιχρίσματος εξωτερικά, ενώ εσωτερικά χρησιμοποιούσαν το γύψο για τη διατήρηση της υγρασίας σε επιθυμητά επίπεδα.

Για την επίτευξη ανοιγμάτων στην τοιχοποιία τοποθετούσαν το ξύλινο ανώφλι το οποίο εξείχε στις δύο πλευρές του ανοίγματος ενώ εσωτερικά της τοιχοποιίας έβαζαν τις σφήνες, δηλαδή κομμάτια ξύλου πάνω στα οποία στερεώνονταν η κάσα του παραθύρου ή της θύρας.

Τα παλαιότερα κτίσματα του οικισμού που παρατηρήθηκαν στην περιοχή της παλιάς «Χαβούζας», στεγάζονταν με οριζόντια δώματα. Κάπως μεταγενέστερα, τα κτίρια στεγάζονταν με δικλινείς ή μονοκλινείς στέγες. Τόσο το δώμα όσο και η επικλινής στέγη εντάσσονται απόλυτα στο φυσικό περιβάλλον. Και στις δύο περιπτώσεις η στέγασση γινόταν με 4 στρώματα, με βολιτζια ή μορίνες – μια σειρά στα μακρυνάρια και δύο στα δίχωρα. Από πάνω τοποθετούνταν κυρίως σανίδια και σπανιότερα κλαδιά, ψάθα και καλάμια, με τελείωμα μερικές φορές από σακούλες για 'υγρομόνωση' και αλληπάλληλες στρώσεις από πηλό. Η στέγασση λόγω της κατασκευής της χρειαζόταν συνεχώς συντήρηση κυρίως τους χειμερινούς μήνες λόγω βροχοπτώσεων και αέρηδων. Σε μονοκλινείς και δικλινείς στέγες τοποθετούσαν από πάνω πηλίνα κεραμίδια.

Σε δίχωρα δωμάτια, η γεφύρωση μεγάλων ανοιγμάτων επιτυγχανόταν με την ξύλινη νευκά, μια κατά μήκος δοκό πάνω στην οποία εδράζονταν τα βολιτζια. Συνήθως, η νευκά διαπερνά το πάχος του τοίχου και εμφανίζεται στις 2 όψεις. Κεντρικά της υπήρχε ένα υποστύλωμα, το οποίο στηρίζεται σε πέτρινη βάση ενώ στο πάνω μέρος τοποθετείται μια βέργα, η καρίνα, για την καλύτερη ένωση του υποστυλώματος με τη νευκά. Η γεφύρωση του ανοίγματος, χρειαζόταν επιπλέον στήριξη για τη στατική επάρκεια της κατασκευής. Έτσι, τοποθετούσαν πλάγιες αντιστηρίξεις, δημιουργώντας τριγωνισμό. Μεταγενέστερα τοποθετούσαν σιδερονευκά αντί ξυλονευκά, η οποία λειτουργούσε ως μια αμφιέριστη δοκός.

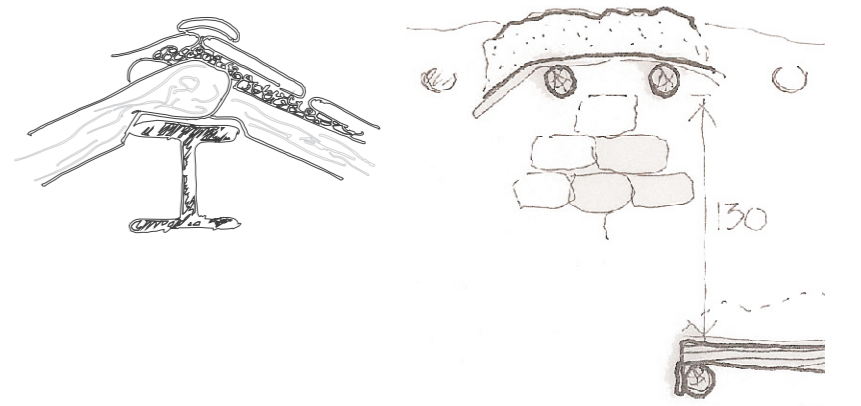
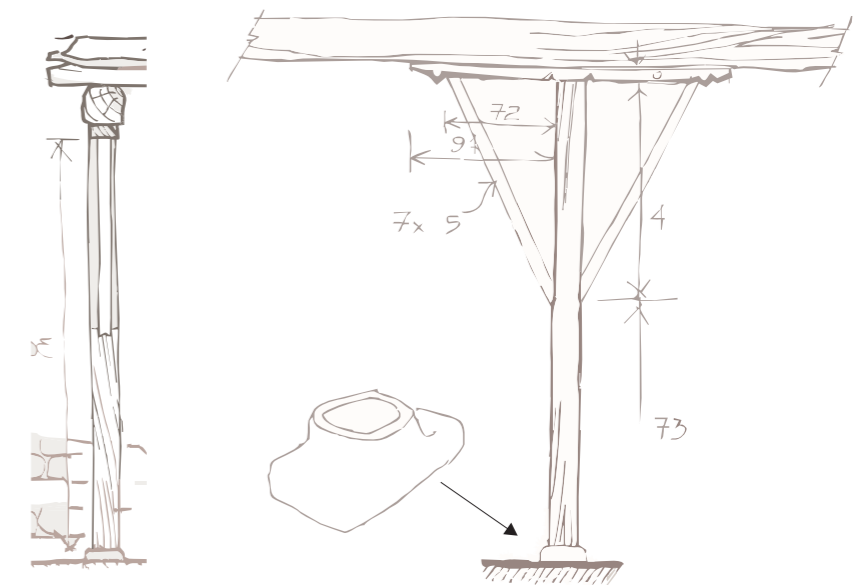
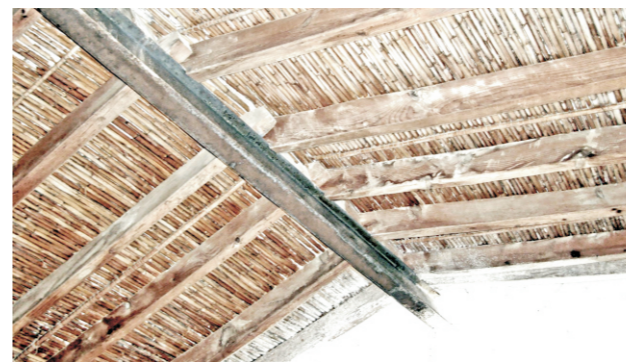
Σπάνια γινόταν θεμελίωση των κτισμάτων, η οποία επιτυγχανόταν με μια μεγάλη πέτρα στη βάση του κτιρίου ή με τη συνέχιση της τοιχοποιίας στο έδαφος. Τα δάπεδα των κύριων χώρων καλύπτονταν με γυψομάρμαρα, ενώ ορισμένα δωμάτια, τα οποία δεν είχαν κύρια χρήση είχαν δάπεδο από χώμα.

ΞΥΛΟΝΕΥΦΚΑ

ΣΙΔΕΡΟΝΕΥΦΚΑ

Σε δίχωρα δωμάτια, η γεφύρωση μεγάλων ανοιγμάτων επιτυγχανόταν με την ξύλινη νευκά, μια κατά μήκος δοκό πάνω στην οποία εδράζονταν τα βολιτζία. Συνήθως, η νευκά διαπερνά το πάχος του τοίχου και εμφανίζεται στις 2 όψεις. Κεντρικά της υπήρχε ένα υποστυλώμα, το οποίο στηρίζεται σε πέτρινη βάση ενώ στο πάνω μέρος τοποθετείται μια βέργα, η καρίνα, για την καλύτερη ένωση του υποστυλώματος με τη νευκά. Η γεφύρωση του ανοίγματος, χρειαζόταν επιπλέον στήριξη για τη στατική επάρκεια της κατασκευής. Έτσι, τοποθετούσαν πλάγιες αντιστηρίξεις, δημιουργώντας τριγωνισμό. Μεταγενέστερα τοποθετούσαν σιδερονευκά αντί ξυλονευκά, η οποία λειτουργούσε ως μια αμφιέριστη δοκός.

Σπάνια γινόταν θεμελίωση των κτισμάτων, η οποία επιτυγχανόταν με μια μεγάλη πέτρα στη βάση του κτιρίου ή με τη συνέχιση της τοιχοποιίας στο έδαφος. Τα δάπεδα των κύριων χώρων καλύπτονταν με γυψομάρμαρα, ενώ ορισμένα δωμάτια, τα οποία δεν είχαν κύρια χρήση είχαν δάπεδο από χώμα.

Στο πάνω μέρος της τοιχοποιίας τοποθετείται μια σειρά από λίθινες πλάκες μικρού ύψους, πάνω στις οποίες τοποθετούνται ακόμη μια – δύο σειρές πλακοειδούς πέτρας, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο το κρόδωμα. Η απόληξη της στέγης γινόταν με επέκταση των μορίων καθώς και όλων των στρώσεων της στέγασης, όπως βρέθηκε σε μερικά κτίσματα που δεν αλλοιώθηκαν.

Η στέγαση επιτυγχανόταν με επίπεδα δώματα στην πρώτη ανάπτυξη του οικισμού, στην περιοχή της παλιάς «Χαβούζας» ενώ αργότερα βρέθηκαν στέγες δικλινής και μονοκλινής. Τόσο το δώμα όσο και η επικλινή στέγη εντάσσονται απόλυτα στο φυσικό περιβάλλον. Και στις δύο περιπτώσεις η στέγαση γινόταν με μια σειρά από βολιτζία ή μορίνες ανάλογα της οικονομικής δυνατότητας του ιδιοκτήτη και τοποθετούνταν από πάνω κυρίως σανίδια και σπανιότερα κλαδιά και καλάμια, με τελείωμα μερικές φορές από σακούλες για «υγρομόνωση» και αλληπάλληλες στρώσεις από πηλό. Η στέγαση λόγω της κατασκευής της χρειαζόταν συνεχώς συντήρηση κυρίως τους χειμερινούς μήνες λόγω βροχοπτώσεων και αέριδων. Σε μονοκλινής και δικλινής στέγες τοποθετούσαν από πάνω κεραμίδι.

ΜΟΡΙΝΕΣ ΜΕ ΨΑΘΑ

ΜΟΡΙΝΕΣ ΜΕ ΚΛΑΔΙΑ

ΜΟΡΙΝΕΣ ΜΕ ΣΑΝΙΔΙΑ

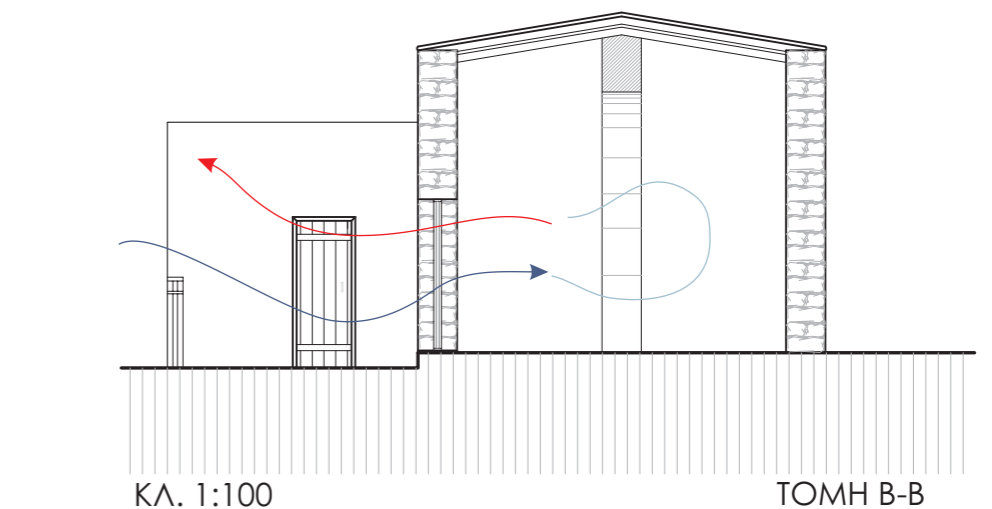
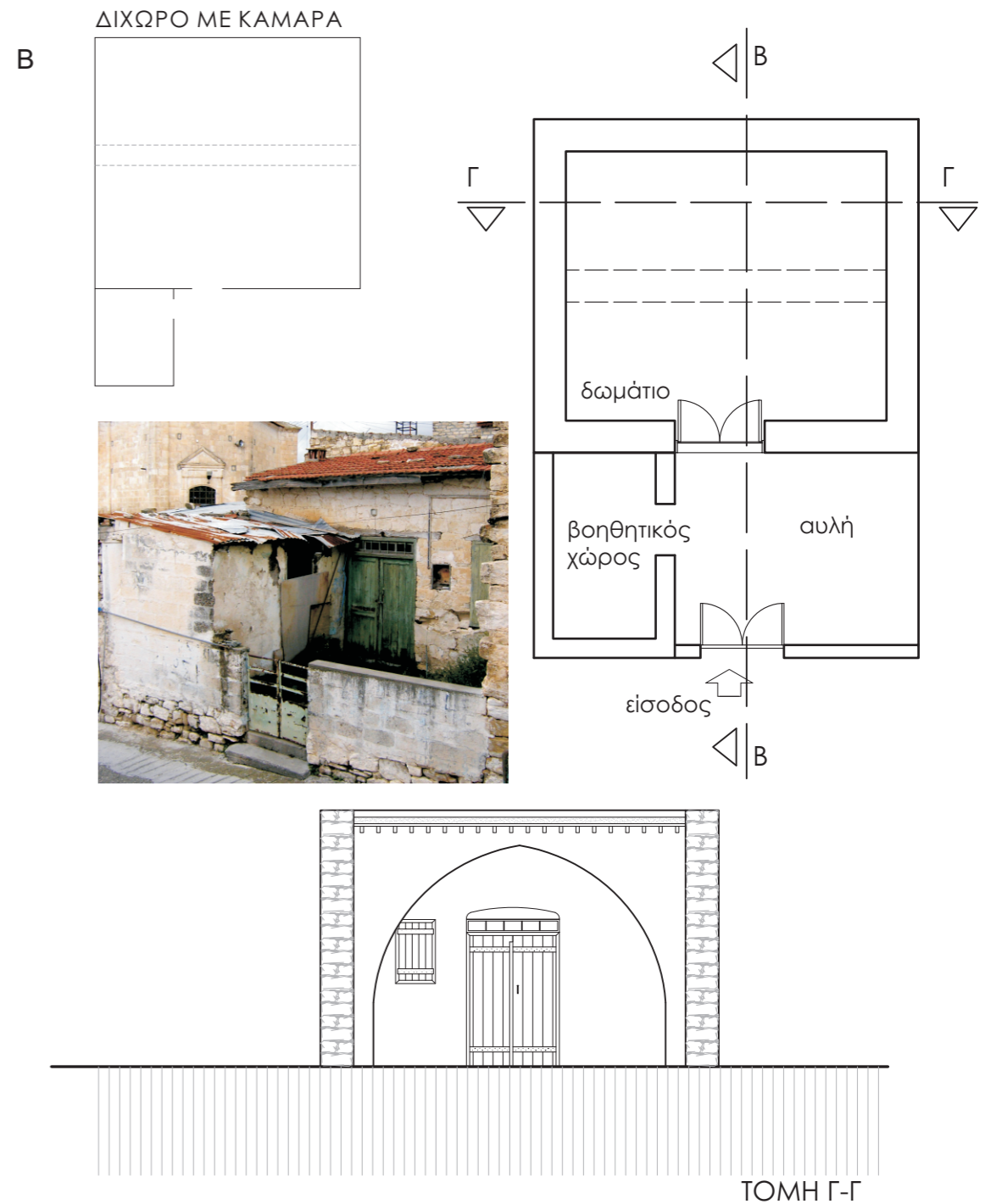
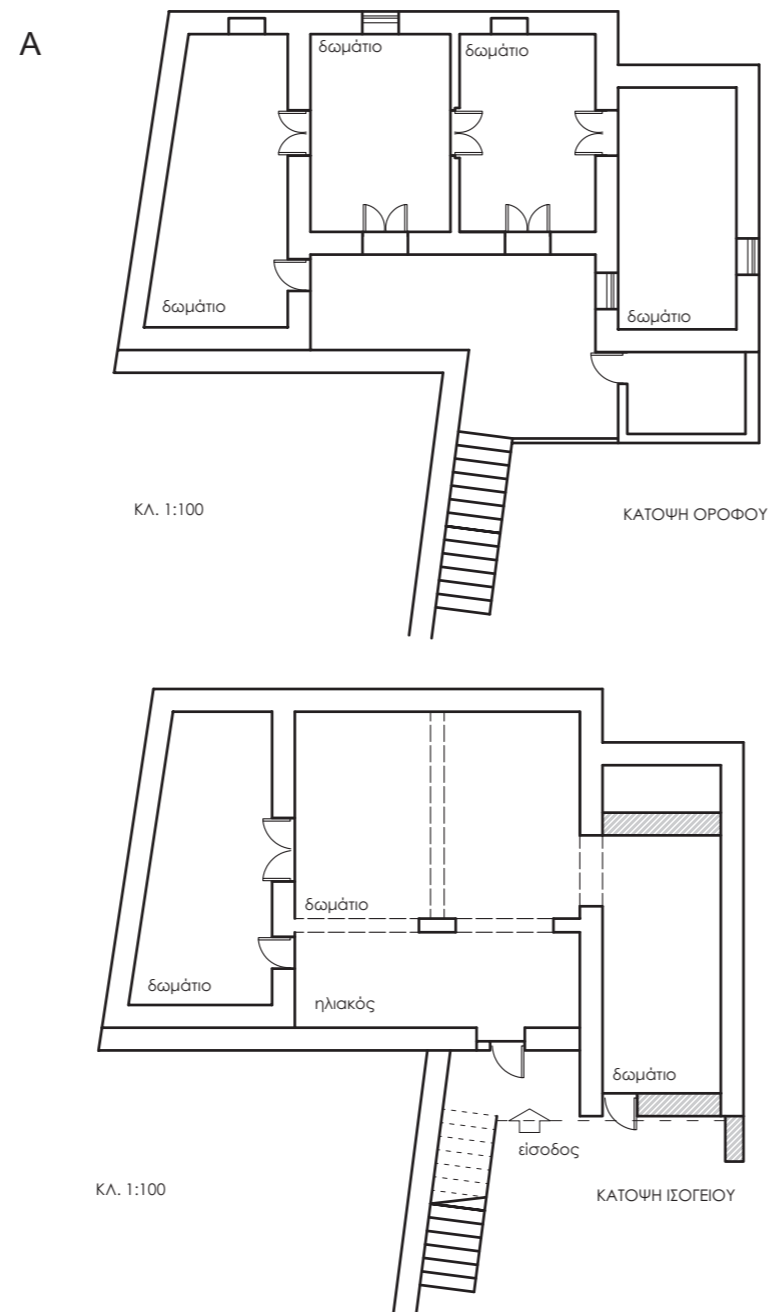

ΒΟΛΙΤΖΙΑ

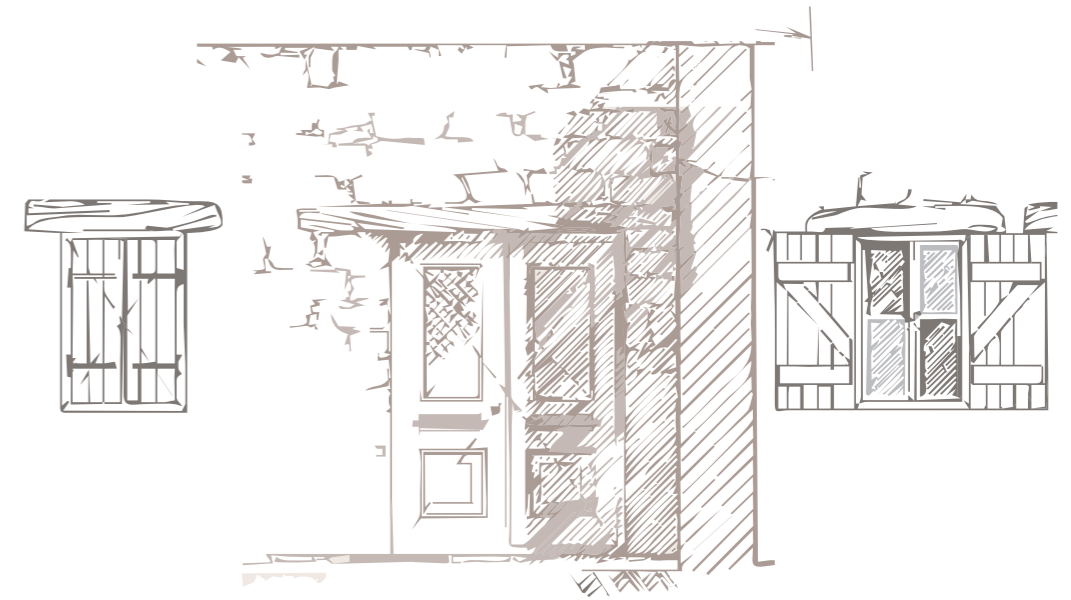

Ένα σημαντικό μορφολογικό στοιχείο που εμφανίζεται μόνο στους εσωτερικούς χώρους και συνήθως σε πιο εύπορες οικογένειες, το οποίο τοποθετούσαν στα δίχωρα στη θέση της νευκάς, είναι η καμάρα που προσδίδει μεγαλοπρέπειας στην οικία. Στον Άγιο Θεράποντα εντοπίστηκαν μόνο οξυκόρυφες, οι λεγόμενες διπλομούρες, κατασκευασμένες συνήθως με την ίδια πέτρα της τοιχοποιίας ή πιο λαξευμένη από αυτή. Ανάλογα με το μέγεθος του χώρου που ήθελαν να στεγάσουν, χρησιμοποιούσαν μία ή δύο καμάρες σε σειρά, δημιουργώντας μια ιδιαίτερη λεπτομέρεια μετάβασης από την κολόνα στην καμάρα μέσω απλουστευμένων κιονόκρανων. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα δύο σπίτια όπου βρέθηκαν οι δυο καμάρες στην σειρά, γειτνιάζουν, με αποτέλεσμα στην κάτοψη να φαίνονται σε σειρά και οι τέσσερις καμάρες. Ενδιαφέρον προκαλούν και οι τρεις καμάρες στην οικία του Αβραάμ -όπως αναφέρθηκε πιο πάνω- με τις δύο καμάρες να βρίσκονται σε σειρά ενώ η άλλη είναι κάθετη σε αυτές. Σε μια οικία βρέθηκαν δύο καμάρες στη σειρά και μία άλλη κάθετη σε αυτές, με σκαλίσματα στις απολήξεις τους.

Στοιχεία στην όψη του σπιτιού που ίσως δείχνουν την κοινωνικότητα και την ευμάρεια της οικογένειας στον οικισμό ανάλογα με τη λεπτομέρεια που μπορεί να φέρουν ή το μέγεθός τους. Γενικότερα, υπήρχε ποικιλία μεγέθους αλλά και υλικού των θυρόφυλλων ανάλογα και με τη χρήση του χώρου. Στα μακρυνάρια, συνηθιζόταν η τοποθέτηση απλών καρφωτών σανιδωτών εξώθυρων ενώ στα δίχωρα παρατηρούνται συνήθως ταμπλαδωτές, θύρες με ξύλινο ή μερικές φορές με λίθινο υπέρθυρο. Μεταγενέστερες θύρες παρουσίαζαν φεγγίτες με σιδεριά, στοιχείο που φανερώνει αστική επιρροή, και προσπάθεια προβολής της οικίας και της οικογένειας. Μια μορφή διακοσμητικού στοιχείου είναι και το λίθινο τόξο στο περιθύρωμα, το οποίο εσωτερικά είχε κογχωτό αποθηκευτικό χώρο, με ανακουφιστική διάταξη για το ξύλινο ανώφλι. Επίσης συναντάται σκαλιστή διακόσμηση στην κάσα της πόρτας. Πάνω στο υπέρθυρο ή σε μια πλάκα πάνω από αυτό ήταν χαραγμένη η χρονολογία κατασκευής της οικίας ή τα αρχικά του ονόματος της οικογένειας. Συνήθως, η εξώπορτα ήταν περίπου 40 εκ. πάνω από το δρόμο και σχηματιζόταν λίθινο κατώφλι.

Τα παραδοσιακά παράθυρα έχουν αναλογία 2 :1,5. Στον οικισμό του Αγίου Θεράποντα υπάρχει ποικιλία μορφών όπως σανιδωτά, με απλή σιδεριά, με περσιάνες και αρσέρες. Είναι εμφανείς οι επιδράσεις από την περίοδο της Αγγλοκρατίας, με τη χρήση συμπαγούς τούβλου, με φαρδύ πλαίσιο γύρω από τα κουφώματα που συναντώνται κυρίως σε διώροφα σπίτια. Τζαμλίκια εμφανίστηκαν μόνο σε κατοικίες μεταγενέστερης περιόδου και κυρίως σε δημόσιας χρήσης κτίσματα όπως το καφενείο.

ΤΑΜΠΛΑΔΩΤΗ ΘΥΡΑ ΜΕ ΥΠΕΡΘΥΡΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΠΟ ΠΕΛΕΚΗΤΗ ΠΕΤΡΑ
(ΣΥΝΤΗΡΗΜΕΝΗ)

ΣΑΝΙΔΩΤΗ ΘΥΡΑ

ΣΑΝΙΔΩΤΗ ΘΥΡΑ ΜΕ ΦΕΓΓΙΤΗ

ΤΑΜΠΛΑΔΩΤΗ ΘΥΡΑ ΜΕ ΣΙΔΕΡΙΑ
(ΣΥΝΤΗΡΗΜΕΝΗ)

ΣΑΝΙΔΩΤΑ ΦΥΛΛΑ

ΑΝΟΙΓΜΑ ΜΕ ΑΠΛΗ ΣΙΔΕΡΙΑ

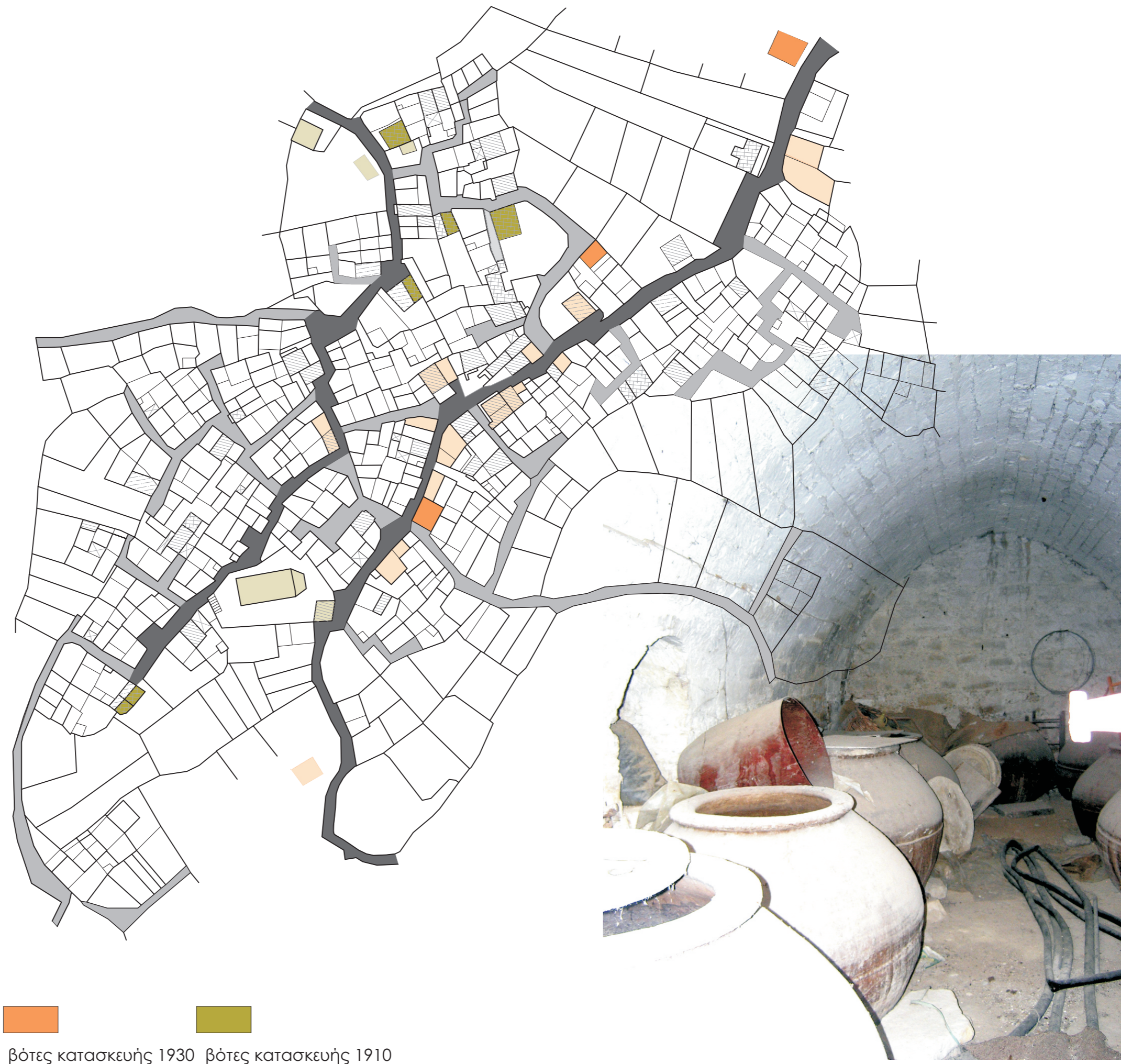
ΑΡΣΙΕΡΕΣ

Στην κυπριακή παραδοσιακή αρχιτεκτονική χαρακτηρίζεται από ποικίλα μορφολογικά στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά, συνήθως χωρίζονται σε αστικά και αγροτικά ή ακόμη υπάρχουν αγροτικά με εμφανή αστική επιρροή. Αυτό συμβαίνει κυρίως σε χωριά που βρίσκονται πιο κοντά στην πόλη. Στον Άγιο Θεράποντα, παρ' όλη τη μικρή απόσταση από τη Λεμεσό, δεν παρατηρήθηκαν αστικές επιρροές. Ωστόσο, υπάρχουν στοιχεία, τόσο από την αρχική ανάπτυξη του χωριού αλλά και μεταγενέστερα κυρίως από την περίοδο της Αγγλοκρατίας. Ο οικισμός παρουσιάζει χαρακτηριστικά στοιχεία της περιοχής, όπως οι τσιμινιές, αλλά και μοναδικά, όπως οι βότες- χαρακτηριστικό του οικισμού.

Ιδιαίτερο και σπάνιο κτιριολογικό χαρακτηριστικό, το οποίο δεν συναντάται σε γύρω χωριά, είναι οι βότες οι οποίες βρίσκονται στο «κατώι» των κατοικιών. Πρόκειται για μια δαπανηρή κατασκευή, πολύ ασυνήθιστη για την κυπριακή αρχιτεκτονική. Συνολικά, στον Άγιο Θεράποντα υπάρχουν δώδεκα, οι οκτώ είναι σε ζευγάρια, δηλαδή σε τέσσερις διαφορετικές τοποθεσίες και στις δύο υπήρχε αρχικά οικοδομή από πάνω. Όλες είναι κατασκευασμένες από ένα τεχνίτη, γνωστός για την ειδικότητά του σ' αυτές τις ιδιαίτερες κατασκευές. Οι άλλες τέσσερις ήταν μονές και σε όλες υπήρχε κτίσμα από πάνω. Οι οικίες ανήκαν στους τύπους 1, 2 και 3. Σήμερα, οι περισσότερες αποκαταστάθηκαν ή έγιναν προσθήκες στους κυρίους χώρους της οικίας και θα τύχουν κριτικής στη συνέχεια της εργασίας.

Κατασκευαστικά, οι βότες είναι κυλινδρικές καμάρες, ελαφρώς οξυκόρυφες, κτισμένες από πελεκητές πέτρες, λαξευμένες για το σκοπό αυτό, που όμως δεν διαβάζονται στις όψεις ως βότες

βότες κατασκευής 1930 βότες κατασκευής 1910

Το άνοιγμά τους δεν ξεπερνά τα 3 μ. σε καμία από τις περιπτώσεις. Η μορφή της εισόδου δεν διέφερε από αυτήν των κατοικιών δηλαδή η όψη διαμορφώνεται από ορθογώνιο άνοιγμα και θύρα με ξύλινο, συνήθως, ανώφλι. Η πρόσβαση επιτυγχανόταν ανεξάρτητα από τους υπόλοιπους χώρους της οικίας, συνήθως από το δρόμο ή από την εσωτερική αυλή. Αυτό δείχνει ένα είδος αυτονομίας, αφού δεν υπήρχε άμεση επικοινωνία με τους υπόλοιπους χώρους της οικίας.

Ανάλογα με τα αντικείμενα που βρέθηκαν μέσα σε αυτές αλλά και σύμφωνα με μαρτυρίες των κατοίκων, οι βότες είχαν συνήθως χρήση αποθήκης ή στάβλου για τα ζώα. Η θερμοκρασία στο εσωτερικό είναι σταθερή και κατάλληλη για τη φύλαξη των παραγωγικών προϊόντων κάθε οικογένειας αλλά και για την παρασκευή κρασιού και ζιβανίας. Πιο σπάνια χρησιμοποιούνταν και ως χώρος διαμονής, πράγμα που αποδεικνύεται και από ένα τζάκι που βρέθηκε λαξευμένο στο βάθος της βότας, στην περιοχή της παλιάς χαβούζας.

Τσιμινια: Υπήρχε σε αρκετά από τα σπίτια τα οποία βρίσκονταν στο κέντρο του χωριού. Κατασκευασμένη από πέτρα με επίχρισμα από ασβέστη, με ιδιαίτερη μορφή, καταλάμβανε μια γωνιά της οικίας, συνήθως στο χώρο ύπνου. Εξυπηρετούσε στη θέρμανση του χώρου. Σε οικίες όπου βρέθηκε τσιμινιά, υπήρχε βοηθητικός χώρος στάβλωσης στην αυλή. Έτσι, τα ζώα δεν πρόσφεραν ζεστασιά με τα χνώτα τους, κάτι που συνέβαινε σε κατοικίες χωρίς τσιμινιά. Επίσης, παρουσιάζονται εσοχές για διακοσμητική χρήση.

Φουρνί: Κατασκευαζόταν από το πέτρωμα της περιοχής ή του ποταμού ενώ εσωτερικά κτιζόταν ένα πιθάρι με συνδετικό κονίαμα, τον πηλό.

Περιτοίχισμα ή Μαντρότοιχος: Οι μαντρότοιχοι είναι κατασκευασμένοι όπως και οι τοιχοποιίες. Έχουν μικρό σχετικά ύψος και εξυπηρετούσαν το διαχωρισμό των τεμαχίων. Κάπως ψηλότεροι μαντρότοιχοι βρέθηκαν μόνο σε δύο οικίες και γι' αυτό πιστεύεται ότι δεν είναι αντιπροσωπευτικοί του χωριού.

Αντηρίδες: Στοιχεία που συμβάλλουν στη στήριξη της τοιχοποιίας, τα οποία τοποθετούνται εξωτερικά. Στον οικισμό βρέθηκαν σε δύο γεινιάζουσες οικίες. Η μία έγινε με τοπική πέτρα και η βάση της στηρίζονταν με άλλα δύο στοιχεία, δεξιά και αριστερά της. Μεταγενέστερα οι ιδιοκτήτες, πρόσθεσαν ακόμη μία μπετονένια, δίπλα από αυτή. Ενώ η απέναντι οικία έχει δύο μπετονένιες αντηρίδες.

Σύμφωνα με τους όρους που θέτει το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως όσον αφορά αποκαταστάσεις και επεμβάσεις σε παραδοσιακά κτίρια, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή των υλικών. Αφ' ενός τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή προσθηκών πρέπει να διαφέρουν από αυτά της υφιστάμενης κατασκευής, αφ' ετέρου οτιδήποτε υλικά χρησιμοποιούνται για επιδιορθώσεις και στατικές ενισχύσεις πρέπει να είναι συμβατά με τα ήδη υπάρχοντα.

Μελετώντας τη μορφολογία του χωριού ως σύνολο, εντοπίζονται έντονα επί μέρους μορφολογικά στοιχεία, παραδοσιακά της περιοχής κι ακόμη άλλα μοναδικά του οικισμού. Αρκετά από τα κτίσματα έχουν αποκατασταθεί, όμως είναι λίγα εκείνα που τηρούν τους πολεοδομικούς κανονισμούς και δεν αλλοιώνουν το χαρακτήρα του χωριού. Τις αποκαταστάσεις των διατηρητέων οικοδομών, οι οποίες -αξίζει να σημειωθεί ότι επιχορηγούνται από την Πολεοδομία- έγινε χρήση και σύγχρονων υλικών, τα οποία αντιπαραβάλλονται με τα υφιστάμενα, αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη μοναδικότητα των παραδοσιακών μορφών και υλικών. Είναι σημαντικό να διατηρούνται στοιχεία όπως φούρνοι, βότες, τσιμινιές και καμάρες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου υπήρχε ανάγκη επέκτασης της κατοικίας, έγιναν προσθήκες όγκων έτσι ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες μιας σύγχρονης οικογένειας. Με αυτόν τον τρόπο αντιμετώπισης του παλιού με του νέου, επιτυγχάνεται η διαφοροποίηση των στοιχείων αλλά γίνεται αντιληπτή και η χρονολογική εξέλιξη της κατοικίας. Κάτι που δεν θα ίσχυε αν γινόταν μια προσπάθεια μίμησης του παλιού με τη χρήση ίδιου υλικού ή ακόμη και μορφής.

Η σημερινή κατάσταση του οικισμού βρίσκεται σε ένα μέτριο βαθμό όσον αφορά τον παραδοσιακό ιστό του οικισμού. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο χωριό υπάρχουν μόνιμοι κάτοικοι με αγγλική καταγωγή, οι οποίοι δείχνουν περισσότερη ευαισθησία στη διατήρηση και στην ανάδειξη των παραδοσιακών κατοικιών. Παρατηρούνται μερικές αλλοιώσεις στα κτίσματα σε μια προσπάθεια διατήρησης των υφιστάμενων οικιών, όπως επίσης κάποιες προσθήκες σε ορισμένες από αυτές. Δυστυχώς παρατηρούνται πολλά νεότερα κτίσματα εκτός του πυρήνα του χωριού, τα οποία είναι επηρεασμένα από το αστικό περιβάλλον ή άλλες εποχές όπως νεοκλασικισμός και επηρεάζουν το συνολικό χαρακτήρα του χωριού.

Εντούτοις, παρατηρήθηκε μια ανεξέλεγκτη προσπάθεια επιδιόρθωσης και επέμβασης κάποιων υφιστάμενων οικιών, οι οποίες κρίνονται ανεπιτυχείς. Εντοπίστηκε εκτεταμένη χρήση μη συμβατών υλικών, που αυτά είχαν ως αποτέλεσμα την παθολογία των κτιρίων σε αρκετά μέρη. Η χρήση αρμολογημάτων τσιμεντοκονιάματος για την αποκατάσταση του συνδετικού κονιάματος της λίθινης τοιχοποιίας, αποτελεί αιτία φθοράς του φυσικού λίθου. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν επιχρίσεις όψεων υφιστάμενων οικιών με τσιμέντο, προσθήκες δωματίων με τη χρήση του «κοινού» τούβλου, βασισμένα σε ένα ανύπαρκτο σχεδιασμό αλλά και στην 'καλύτερη' λύση που θεωρεί ο ιδιοκτήτης για την περίπτωση του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αλλοιώνεται σημαντικά η αισθητική και μορφολογική εικόνα του οικισμού.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΧΩΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΒΛΟ

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΧΩΡΟΥ ΑΠΟ ΤΣΙΜΕΝΤΟΜΠΛΟΚ

ΚΑΛΥΨΗ ΟΙΚΙΑΣ ΑΠΟ ΤΣΙΓΚΟ

ΕΠΙΧΡΙΣΜΑ ΠΕΤΡΙΝΗΣ ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑΣ ΑΠΟ ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑΜΑ

ΕΠΙΧΡΙΣΜΑ ΠΕΤΑΧΤΟΥ ΤΣΙΜΕΝΤΟΥ

ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΤΡΑΣ ΑΠΟ ΜΠΕΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΒΛΟ

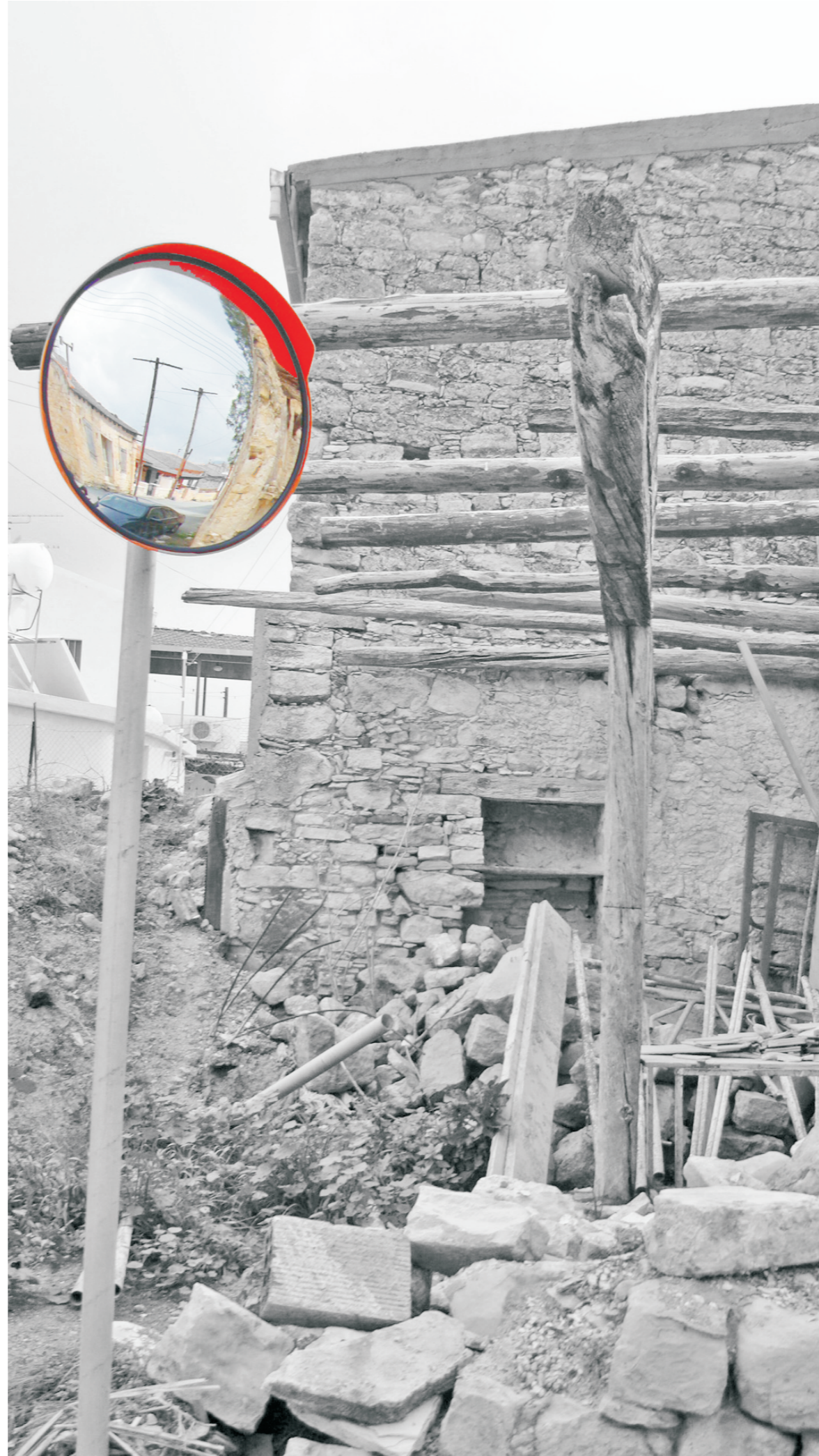

Κύρια αιτία αλλοίωσης του οικισμού είναι ο ανθρώπινος παράγοντας είτε λόγω λανθασμένων επιλογών, είτε λόγω οικονομικού αφού οι κάτοικοι αναζητούν την φθηνότερη λύση. Δυστυχώς, η εικόνα του παρελθόντος δεν διατηρείται σε όλη την έκταση του χωριού παρά μόνο στον πυρήνα του. Στα όρια της κοινότητας διακρίνονται κάποιες νέες οικοδομές, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται τόσο στην κλίμακα όσο και στην απλότητα του παραδοσιακού οικισμού. Η χρήση διαφορετικών υλικών, χρωμάτων και τρόπου δόμησης, καθώς και η μίμηση μερικών παραδοσιακών στοιχείων, καθιστούν τα νέα κτίσματα σαν “παράσιτα” στον πολεοδομικό ιστό του χωριού. Διάσπαρτες στον περίγυρο του οικισμού, βρίσκονται κατοικίες οι οποίες δεν μιμούνται παραδοσιακά στοιχεία που συναντώνται στον Άγιο Θεράποντα, αλλά κάποιες άλλες εποχές, με τις νεοκλασικές επιδράσεις να δεσπόζουν στις όψεις των σπιτιών. Οι διαφορετικές εικόνες των κτιρίων, η ποικιλία ανοιγμάτων ως προς τη μορφή, τη διακόσμηση, τα χρώματα και τα μπαλκόνια με τα περίτεχνα κιγκλιδώματα δίνουν το στίγμα τους στο χωριό αλλοιώνοντας τις αισθητικές αξίες που εμπεριέχουν οι παραδοσιακοί οικισμοί.

Η προσωπική μας άποψη είναι ότι πρόκειται για ένα αξιόλογο χωριό και κύριο φορέα μοναδικών αξιών διατήρησης ζωντανών στοιχείων της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς. Στοιχεία όπως οι βότες και οι τσιμινιές εμπλουτίζουν το χαρακτήρα και την ιδιαιτερότητα του οικισμού, καθιστώντας το, ίσως, ένα από τα σημαντικότερα χωριά της περιφέρειας των κρασοχωριών. Θα μπορούσαν να αποφευχθούν κάποιες, ίσως λανθασμένες, επιλογές όσον αφορά την επιλογή των υλικών ανέγερσης νέων οικοδομών αλλά και διατήρησης των υφιστάμενων. Και ως εκ τούτου να μην παρουσιάζονταν ενδείξεις αλλοίωσης του αυθεντικού χαρακτήρα του Άγιου Θεράποντα, γεγονός που επηρεάζει το αισθητικό αποτέλεσμα. Πιστεύουμε πως με τη σωστή καθοδήγηση από την Πολεοδομική Αρχή και τον αρχιτέκτονα, μπορεί να παραμείνει άθικτη η φυσιογνωμία του συνόλου και να διατηρηθεί διαμέσου του χρόνου.

1. Τα κρασοχώρια είναι χωριά μόνο των επαρχιών Λεμεσού και Πάφου των οποίων βασικό προϊόν είναι η παραγωγή κρασιών εκτός από την εκτεταμένη αμπελοκαλλιέργεια, συνεπώς ανήκουν και στα αμπελοχώρια. Ο Άγιος Θεράπον ανήκει στη 2^η κατηγορία αμπελοχωριών, δηλαδή, η έκταση αμπελιών καλύπτει το 10-15% της ολικής έκτασης του χωριού.

2. Σύμφωνα με τον συγγραφέα Γ. Καρούζη ο οποίος αναφέρει «κρίνοντας από το τοπωνύμιο του χωριού και το αγιάσμα του Άγιου Θεράποντα, θα πρέπει ίσως να συμπεράνουμε πως η αναφορά του Λεόντιου Μαχαιρά στον Αλαμάνο Άγιο Θεράποντα, που ασκήτεψε στο Κοιλάνι θα πρέπει ίσως να αφορά το χωριό του Άγιου Θεράποντα, γεγονός που μας επιτρέπει να θεωρήσουμε το χωριό, ως βυζαντινής τουλάχιστον προέλευσης».

3. Χτίσμα στο οποίο άλεθαν τα σιτηρά τους με τις λεγόμενες μυλόπετρες και τα μετατέρεπαν σε αλεύρι και πίτουρα.

4. Η διαδικασία παραγωγής κρασιού και ζιβανίας περιελάμβανε: την συγκομιδή και διαλογή των κατάλληλων σταφυλιών, το άλεσμά τους, την τοποθέτησή τους σε μεγάλα πήλινα δοχεία για τη ζύμωση και την παλαίωσή τους. Το προϊόν φυλαγόταν αεροστεγώς σε πιθάρια για λίγες μέρες μέχρι την παλαίωση του κρασιού ενώ για την παραγωγή ζιβανίας, το πρίον παρέμενε 15-20 μέρες στα πιθάρια και στη συνέχεια μεταφέρονταν στα καζάνια όπου με απόσταξη παραγόταν η ζιβανία.

5. Ελαιοτριβείο ή ελιόμυλος είναι οι εγκαταστάσεις και ο χώρος όπου παραγόταν το λάδι. Η εργασία που διεξαγόταν στον ελιόμυλο περιελάμβανε το πλύσιμο των καρπών της ελιάς, το άλεσμά τους σε μεγάλο πέτρινο μύλο, τη συμπίεση της αλεσμένης μάζας για να τρέξει και να συγκεντρωθεί το λάδι και τη συλλογή του υπόλοιπου ελαιόλαδου με τη βοήθεια νερού.

6. Για παράδειγμα, μια οικία το 1920 μπορεί να καταλάμβανε ένα οικόπεδο ενώ το 1950 απλώνεται και στα γύρω, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν σαφή όρια γειτονικών σπιτιών.

7. Η τοιχοποιία χιζόταν και από τις δύο όψεις, δηλαδή από την εξωτερική και την εσωτερική, με ενδιάμεσες πέτρες οι οποίες στήριζαν τον τοίχο.

8. Ο γύψος έχει την ιδιότητα να απορροφά την περίσσεια υγρασίας σε ένα χώρο και να αποβάλλει υγρασία σε περίπτωση μη ύπαρξης της.

9. Κορμοί δέντρων που αφαιρούσαν τα κλαδιά και τον φλοιό.

10. Βολίτζια τα οποία ρήνιζαν για να αποκτήσουν ορθογώνια διατομή.

11. Κυλίντρισμα του πηλού πάνω από το δώμα για να κλείσουν οι τρύπες και να μην μπάζει. Πολλές φορές χρειαζόταν η προσθήκη πηλού που έφευγε λόγω του αέρα.

12. Δίχωρο είναι συνήθης παραλλαγή διεύρυνσης του εσωτερικού χώρου, μεγαλύτερο σε πλάτος δωμάτιο, δύο μακρυνάρια ενωμένα στη διαμήκη πλευρά τους.

13. Διπλομούρελες καμάρες είναι αυτές που σχεδιάζονται με δύο κέντρα κύκλου.

14. Βρέθηκαν πιθάρια και κρίκος στον τοίχο για το δέσιμο του γαιΐδουριού.

Βιβλιογραφία

Βιβλία:

Καρούζης Γιώργος, *Η Κυπριακή Τραγωδία*, Κάλβος, 1975.

Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος, (τομος 1, σελ. 364)

Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος, (τομος 2, σελ. 126-130)

Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος, (τομος 5, σελ. 49-54)

Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος, (τομος 5, σελ. 257-259)

Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος, (τομος 5, σελ. 257-259)

Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Φιλόκυπρος, (τομος 7, σελ. 318-324)

Εγκυκλοπαίδεια Δομή-Ο Γύρος του Κόσμου, Δομή, (τομος 4, σελ. 108-114)

Ιστορία της Νήσου Κύπρου, Φιλόκυπρος, (τομος 4, σελ. 207-330)

Γεωργιάδου Ζωή, *Δομικά και Διακοσμητικά Υλικά*, Ίων, 2005.

Διαδίκτυο:

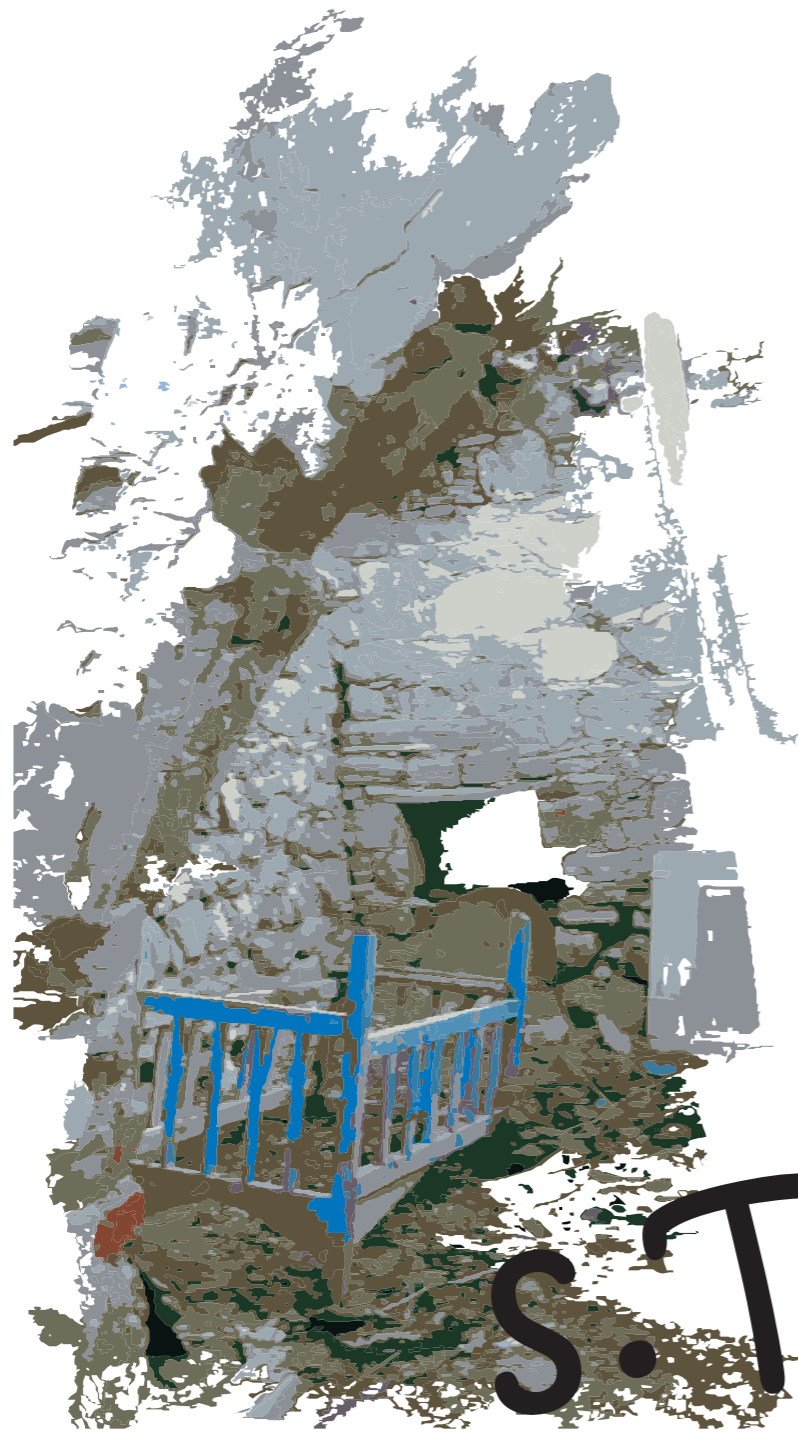
<http://www.agiotherapon.com>, για τα θέματα " Άγιος Θεραπων", πρόσβαση 18/02/09.s

Μαρτυρίες:

Δήμαρχος

Πρώην Δήμαρχος

Παππούς Τάσου

S.Th